

EU-financiering voor innovatie en concurrentievermogen

Beperkte aandacht voor marktgerichte maatregelen in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” van Horizon 2020

EUROPESE
REKENKAMER

Inhoud

Paragraaf

01-20 | Kernboodschappen **01**

01-10 | Waarom dit terrein van belang is

11-20 | Wat wij constateerden en aanbevelen

21-112 | Onze bevindingen nader bekeken **02**

21-40 | De toewijzing van middelen was niet systematisch gericht op projecten met het grootste innovatie- en opschalingspotentieel

23-24 | De behoefteanalyse door de Commissie van innovatoren, waaronder kmo's, schoot tekort als basis voor de opzet van het werkprogramma

25-29 | Met de financiering in het kader van "Industrieel leiderschap" werden marktgerichte innovatieactiviteiten die door deelnemers met winstoogmerk werden uitgevoerd slechts gedeeltelijk ondersteund

30-34 | De nadruk op innovaties in een vroeg ontwikkelingsstadium was niet bevorderlijk voor de marktintroductie of opschaling

35-38 | Het criterium "impact" werd niet consequent toegepast bij de selectie van projecten met economisch en opschalingspotentieel

39-40 | Kmo's leidden zelden projecten in samenwerkingsverband en de subsidiabiliteitscriteria waren niet bedoeld om de innovatiecapaciteit te bevorderen

41-94 | In het kader van H2020 werden specifieke instrumenten voor marktacceptatie ingevoerd, maar met beperkt succes

43-49 | Het blijft onduidelijk in hoeverre de door de EIB-groep beheerde financieringsinstrumenten doeltreffend hebben bijgedragen aan innovatie en commercialisering

50-54 | Het kmo-instrument bood doeltreffende ondersteuning bij technologieoverdracht, maar leverde slechts beperkte resultaten op wat betreft de marktacceptatie

55-57 | De initiatieven en instrumenten van de Commissie ter ondersteuning van kennisoverdracht hadden een beperkte zichtbaarheid en impact

- 58-60 | De doeltreffendheid van de nieuwe, in het kader van Horizon Europa ingevoerde instrumenten moet nog worden aangetoond
- 61-62 | Binnen het monitoringkader van Horizon 2020 werd niet doeltreffend aandacht besteed aan de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van de deelnemers
- 63-73 | De doelstellingen en indicatoren van het programma waren niet bedoeld om de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers te meten, noch werden deze gemeten
- 74-94 | De monitoring door de Commissie is noch op specifieke entiteiten, noch op de lange termijn gericht
- 95-112 | In de evaluatie achteraf van H2020 is niet gekeken naar de bijdrage van het programma aan de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van de deelnemers**
- 98-105 | De H2020-verordening vereiste geen evaluatie van de gevolgen voor de deelnemers
- 106-112 | Aannames en methodologische kwesties in de evaluaties achteraf van de Commissie hebben mogelijk geleid tot te optimistische resultaten

Bijlagen

Bijlage I — Over de controle

Bijlage II — Steekproef van projecten die in het kader van deze controle zijn onderzocht

Bijlage III — Subsidiabiliteitscriteria voor innovatie en digitalisering in het kader van de garantiefaciliteit voor kmo's

Bijlage IV — Vergelijking — H2020 versus Horizon Europa

Bijlage V — Onze enquête onder deelnemers aan H2020

Afkortingen

Verklarende woordenlijst

Antwoorden van de Commissie

Tijdslijn

Controleteam

01

Kernboodschappen

Waarom dit terrein van belang is

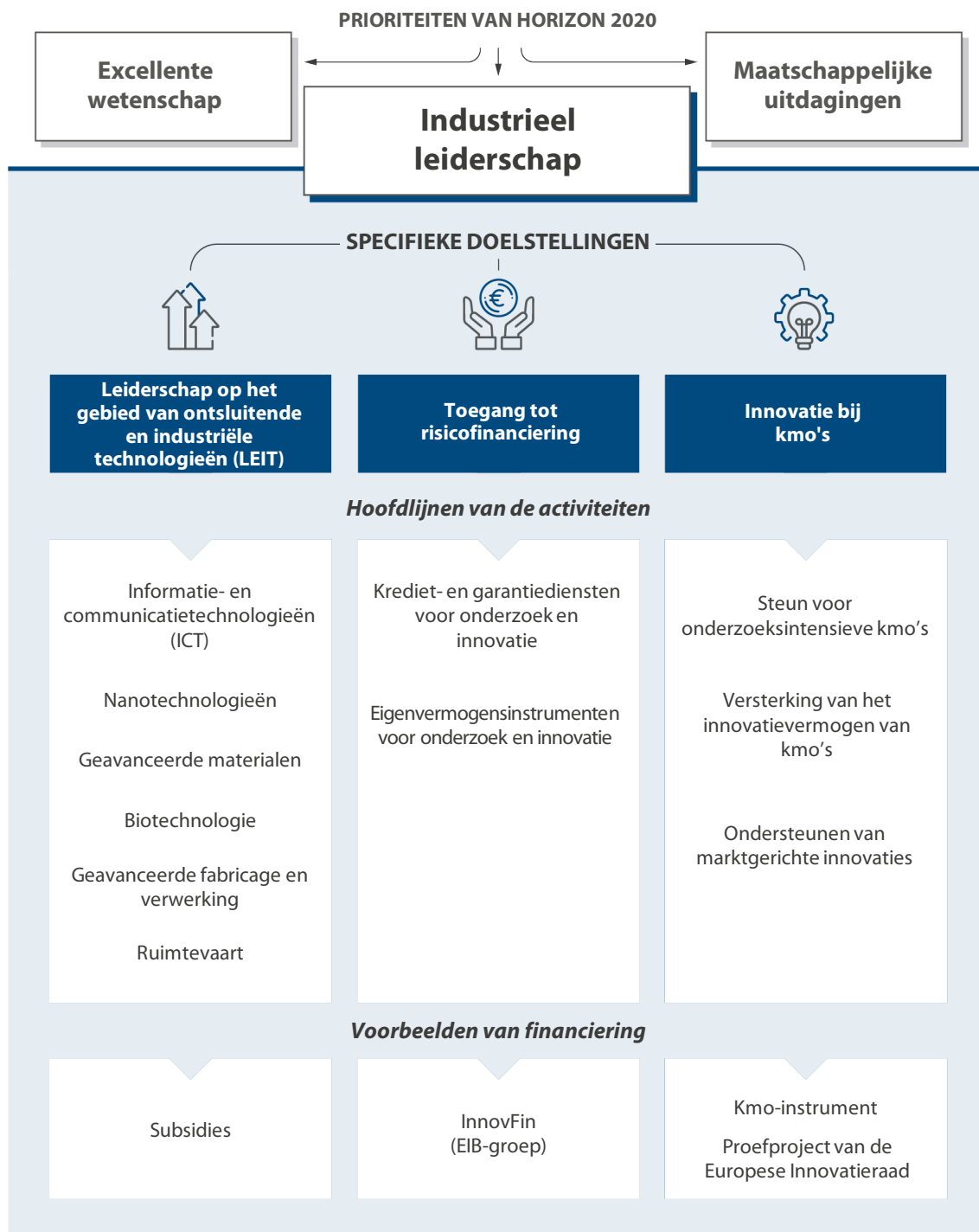
- 01** Innovatiecapaciteit en economische prestaties zijn sterk met elkaar verbonden: innovatie stimuleert economische groei door middel van productiviteitsstijgingen, nieuwe markten en een groter concurrentievermogen, terwijl een sterke economie leidt tot de investeringen en vraag die nodig zijn voor verdere innovatie. Hierdoor ontstaat een positieve spiraal van duurzame welvaart. Het innovatievermogen van een onderneming (“innovatiecapaciteit”) stimuleert de output, creëert hoogwaardige banen en versterkt het mondiale concurrentievermogen, waardoor het van cruciaal belang is voor de ontwikkeling op de lange termijn.
- 02** Horizon 2020 (H2020) was het vlaggenschipprogramma van de EU voor onderzoek en innovatie voor de periode 2014-2020. De algemene doelstelling ervan was bij te dragen aan de ontwikkeling van een op kennis en innovatie gebaseerde samenleving en economie in de hele EU door extra investeringen in onderzoek en innovatie (O&I) te stimuleren en de verwezenlijking van de EU-streefdoelen inzake onderzoek en innovatie te ondersteunen¹.
- 03** In [Verordening \(EU\) nr. 1291/2013](#) (de H2020-verordening) zijn drie programmaprioriteiten vastgelegd: “Excellente wetenschap”, “Maatschappelijke uitdagingen” en “Industrieel leiderschap”, met als doel het industriële potentieel van Europa beter te benutten door middel van onderzoek, innovatie en technologische ontwikkeling in een breed scala van sectoren.

¹ Artikel 1 van [Verordening \(EU\) nr. 1291/2013](#).

04 Met een totale begroting van 79 miljard EUR (waarvan 77 miljard EUR aan basisfinanciering plus aanvullende financiering voor nucleair onderzoek in het kader van het Euratom-programma ²⁾) was H2020 goed voor 54 % van de rubriek “Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid” van het meerjarig financieel kader (MFK). Voor de prioriteit “Industrieel leiderschap” was er een begroting van ongeveer 17 miljard EUR (22 % van de totale H2020-begroting). Deze prioriteit werd nagestreefd aan de hand van drie specifieke doelstellingen. Bijna 80 % van de begroting voor deze prioriteit werd toegewezen aan de specifieke doelstelling om leiderschap op het gebied van zes ontsluitende en industriële technologieën (leadership in enabling and industrial technologies — LEIT) te bereiken. Bovendien is op dat gebied de kans het grootst dat financiering wordt verstrekt voor marktgerichte onderzoeks- en innovatiemaatregelen (zie [figuur 1](#)).

² Verordening (EU) nr. 1291/2013 en Verordening (Euratom) nr. 1314/2013.

Figuur 1 | Prioriteit “Industrieel leiderschap” — specifieke doelstellingen

Bron: ERK, op basis van de H2020-verordening.

- 05** Volgens het [Draghi-rapport over het Europese concurrentievermogen](#) staan onderzoek en innovatie centraal in de strategie van de EU voor concurrentievermogen, groei en werkgelegenheid. In het rapport wordt de noodzaak benadrukt om het technologisch leiderschap van Europa te versterken, de voorwaarden voor particuliere investeringen in O&I te verbeteren en de toepassing en zichtbaarheid van onderzoeksresultaten in de bredere economie te vergroten. In het rapport wordt de innovatiekloof met de Verenigde Staten en China, met name op het gebied van geavanceerde technologieën, aangemerkt als een belangrijke uitdaging.
- 06** Als reactie hierop, en als onderdeel van haar wetgevingsvoorstellen voor het MFK 2028-2034, is de Commissie voornemens een [Europees Fonds voor concurrentievermogen](#) (EFC) op te richten en — in nauwe samenhang met, maar losstaand van dit fonds — het komende [Horizon Europa](#)-programma voort te zetten als een afzonderlijk programma.
- 07** Het EFC is, samen met Horizon Europa, bedoeld om “te dienen als investeringscapaciteit ter versterking van het Europese concurrentievermogen in technologieën en strategische sectoren die van kritiek belang zijn voor het concurrentievermogen van de EU, van gezamenlijk onderzoek tot opschaling, innovatie, uitrol van industrie en infrastructuur en productie, waaronder vaardigheden, en ter ondersteuning van projecten en ondernemingen, waaronder kmo’s, start-ups, grote ondernemingen, universiteiten en onderzoeksentiteiten, terwijl het tevens fungeert als een hefboominstrument dat begrotingsinstrumenten inzet om particuliere, institutionele en nationale investeringen aan te trekken”³. Samen hebben het EFC en Horizon Europa een geplande begroting van ongeveer 409 miljard EUR (362 miljard EUR in prijzen van 2025), wat neerkomt op ongeveer 21 % van de totale voorgestelde MFK-begroting voor de periode 2028-2034 van 1 984 miljard EUR (1 763 miljard EUR in prijzen van 2025). Door de component “Concurrentievermogen” van Horizon Europa nauw te koppelen aan het EFC, wil de Commissie er tevens voor zorgen dat onderzoek, innovatie, start-ups en scale-ups beter op elkaar aansluiten.

³ [COM\(2025\) 555 final](#).

- 08** In de periode 2014-2020 was het belangrijkste doel van de prioriteit “Industrieel leiderschap” van H2020 het financieren van onderzoeks- en innovatiemaatregelen die bedrijven, en met name kmo’s (kleine en middelgrote ondernemingen), hielpen hun innovatie- en groeipotentieel te versterken. Het is dan ook van essentieel belang om na te gaan in hoeverre het programma Europese ondernemingen doeltreffend ondersteunt bij het op de markt brengen van innovatieve producten en diensten, zodat hieruit lessen kunnen worden getrokken voor de uitvoering van het EFC en de relevante onderdelen van Horizon Europa in de periode 2028-2034.
- 09** In het eerste kwartaal van 2026 hebben wij adviezen uitgebracht over de voorstellen van de Commissie voor zowel het EFC als Horizon Europa, en over haar voorstel om een horizontaal prestatiekader in te voeren ([Advies 01/2026](#), [Advies 02/2026](#) en [Advies 10/2026](#)). In ons verslag verwijzen we waar nodig naar deze adviezen.
- 10** *Bijlage I* bevat meer achtergrondinformatie en details over de reikwijdte en aanpak van de controle.

Wat wij constateerden en aanbevelen

- 11** De Commissie heeft de strategische prioriteiten van de EU op passende wijze verwerkt in de H2020-werkprogramma’s voor de prioriteit “Industrieel leiderschap”. Het bleef echter onduidelijk in hoeverre de behoeften van de deelnemers, de inzichten uit de raadplegingen of de feedback van de uitvoerende agentschappen werden meegenomen bij de opstelling van de werkprogramma’s of de opzet van de oproepen. Deze bezorgdheid kwam ook naar voren in de feedback van de belanghebbenden die werd vermeld in de tussentijdse evaluatie van H2020 door de Commissie. Al met al hebben deze factoren wellicht het vermogen van de Commissie beperkt om onderwerpen te selecteren waarmee beter had kunnen worden ingespeeld op de specifieke behoeften van innovatieve deelnemers (en met name kmo’s) (zie de paragrafen [23](#) en [24](#)).

- 12** Over het geheel genomen ging in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” slechts ongeveer de helft van de financiële steun naar marktgerichte maatregelen met een hoger technologisch ontwikkelingsniveau. Bovendien ging ongeveer de helft van de financiering naar non-profitorganisaties, waardoor de invloed van de particuliere sector werd beperkt. Hoewel entiteiten met winstoogmerk, waaronder kmo’s, meer dan driekwart van alle deelnemers uitmaakten, merkten wij op dat de financiering voor LEIT-technologieën en voor “Innovatie bij kmo’s” geconcentreerd was op enkele honderden deelnemers. Het ging hierbij echter voornamelijk om non-profitorganisaties die bij meerdere projecten in samenwerkingsverband betrokken waren, onderzoeksinstituten en instellingen voor hoger of secundair onderwijs. Deze organisaties ontvingen vaak het hoogste financieringspercentage (tot 100 %), wat betekent dat deze steun geen prikkel bood om particuliere investeringen aan te trekken (zie de paragrafen [25–29](#)).
- 13** We constateerden ook dat veel oproepen die in de werkprogramma’s onder de prioriteit “Industrieel leiderschap” waren opgenomen, gericht waren op gemiddelde niveaus van technologische paraatheid (technological readiness levels — TRL’s), waarbij de nadruk lag op validatie en demonstratie in relevante sectoren. Bijgevolg was de algehele impact van H2020 op commercialisering en opschaling reeds in de programmeringsfase beperkt. Deze situatie is in het huidige Horizon Europa-programma niet wezenlijk veranderd. Om innovatie in latere stadia te ondersteunen, heeft de Commissie ondertussen nieuwe regelingen ingevoerd die subsidiefinanciering aanvullen met investeringen in eigen vermogen, waarbij voornamelijk hogere TRL’s worden bestreken. Het belangrijkste instrument in dit verband is de Europese Innovatieraad (EIC), en met name de belangrijkste tak daarvan voor durfkapitaalinvesteringen, het EIC-fonds. Deze instrumenten functioneerden echter los van elkaar en waren niet systematisch gekoppeld aan door subsidies gefinancierde H2020/Horizon Europa-projecten, waardoor zelfs technisch succesvolle projecten met gemiddelde TRL’s moeilijk konden doorgroeien van de middenfase van de ontwikkeling naar marktgerede commercialisering (zie de paragrafen [30–34](#)).

- 14** Bij de beoordeling van voorstellen en de evaluatie van de output tijdens de uitvoering van de projecten heeft de Commissie de criteria toegepast die door de rechtsgrondslag worden vereist; in onze steekproef hebben we geconstateerd dat het criterium “impact” niet consequent werd toegepast in het selectieproces. Wij stelden echter vast dat kmo’s zelden als projectcoördinator optraden in projecten in samenwerkingsverband (die goed zijn voor bijna 80 % van de H2020-financiering), wat hun invloed op de koers van de projecten, het eigendom of de totstandkoming van intellectuele eigendom en de commerciële exploitatie beperkte. Bovendien gaf meer dan een derde van de kmo’s in onze steekproef aan dat het netwerken met belangrijke spelers uit de sector, en niet zozeer innovatie, hun belangrijkste reden was om zich aan te melden en deel te nemen. Tot slot werden noch in de H2020-verordening, noch in de werkprogramma’s subsidiabiliteitsvereisten vermeld die verband hielden met de innovatiecapaciteit van de deelnemers. Bijgevolg werd de financiering niet noodzakelijkerwijs toegekend aan de deelnemers of projecten met het grootste innovatiepotentieel. Deze situatie blijft ongewijzigd in het huidige Horizon Europa-programma (zie de paragrafen [35–40](#)).
- 15** Een van de specifieke doelstellingen van de prioriteit “Industrieel leiderschap” was het verbeteren van de toegang van kmo’s tot risicofinanciering als motor voor innovatie op EU-niveau. In dit verband werd in het kader van H2020 het financiële instrument “toegang tot risicofinanciering” in het leven geroepen. Dit instrument werd uitgevoerd via de InnovFin-productfamilie en omvatte een breed scala aan schuld-, garantie-, eigenvermogens- en adviesproducten. Het blijft echter onduidelijk in hoeverre deze door de Europese Investeringsbank (EIB) beheerde financieringsinstrumenten doeltreffend hebben bijgedragen aan innovatie en commercialisering. Uit onze controle bleek dat het grootste deel van de financiering die via de door de EIB beheerde InnovFin-instrumenten is uitbetaald, niet bij de kmo’s is terechtgekomen (zie de paragrafen [41–49](#)).

16 Het kmo-instrument bood doeltreffende ondersteuning bij technologieoverdracht, maar leverde slechts beperkte resultaten op wat betreft marktacceptatie als gevolg van financieringsproblemen, een gebrekkige exploitatieplanning, regelgevingsbelemmeringen en een beperkte capaciteit voor technologieoverdracht. Deze hardnekkige belemmeringen bleven de impact van het programma op de lange termijn beperken. De Commissie heeft ook instrumenten ingezet zoals intellectuele-eigendomsrechten, CORDIS, websites en de Innovation Radar, om de verspreiding en benutting van projectresultaten te ondersteunen, met name voor kmo's. De verspreidingsactiviteiten hadden echter te kampen met een beperkte zichtbaarheid, waardoor de begunstigden minder mogelijkheden hadden om de projectresultaten te benutten en een bredere toepassing van innovaties werd belemmerd. Bovendien werden deze activiteiten niet altijd goed gedocumenteerd. Wij stelden ook vast dat de Commissie de doeltreffendheid van de instrumenten die worden gebruikt om de verspreiding en benutting van technologieoverdracht en de marktacceptatie van door de EU gefinancierde onderzoeksresultaten te stimuleren, nog niet had beoordeeld (zie de paragrafen [50–60](#)).

Aanbeveling 1

Bevordert technologische overdracht, versterk de marktacceptatie van innovatieve oplossingen en ondersteun verspreidingsactiviteiten

Wat betreft het Horizon Europa-programma voor de periode 2028-2034 en het Europees Fonds voor concurrentievermogen, waarbij gebruik zal worden gemaakt van gezamenlijke oproepen tot het indienen van voorstellen voor marktgerichte maatregelen, moet de Commissie:

- a) bij het opstellen van werkprogramma's en oproepen de nadruk van de steun verleggen naar voorstellen met hogere TRL's;
- b) de financieringsbehoeften beter tot uitdrukking laten komen in de werkprogramma's op basis van de beschikbare gegevens;
- c) het criterium "impact" bij de projectselectie consequent toepassen;
- d) streefdoelen vaststellen voor de deelname van entiteiten met winst oogmerk en kmo's, onder meer bepalingen voor de monitoring daarvan in de delegatieovereenkomsten met uitvoerende partners zoals de EIB-groep;
- e) gerichte maatregelen ter ondersteuning van de marktacceptatie van innovatieve oplossingen verbeteren en uitbreiden, en
- f) de steun voor verspreidings- en benuttingsactiviteiten versterken om de zichtbaarheid, toegankelijkheid en commerciële benutting van projectresultaten te verbeteren, met bijzondere aandacht voor kmo's.

Streefdatum voor de uitvoering: eerste kwartaal van 2028.

- 17** Wat betreft “Industrieel leiderschap” heeft de Commissie, net als bij andere onderdelen van het H2020-programma, de resultaten van door de EU gefinancierde onderzoeksactiviteiten niet beoordeeld bij de afsluiting van de projecten. De deelnemers moesten weliswaar een eindverslag over het project indienen, waarin plannen voor de verspreiding en benutting van de onderzoeksresultaten moesten zijn opgenomen, maar de Commissie heeft de onderzoeksresultaten niet systematisch beoordeeld en heeft ook geen follow-up gegeven aan deze plannen. Wij hebben evenmin aanwijzingen gevonden dat de Commissie had geprobeerd om tijdens of na de voltooiing van de projecten het potentieel voor commercialisering en opschaling van door de EU gefinancierd onderzoek te beoordelen. Bijgevolg beschikte de Commissie niet over een empirische basis om te beslissen of er vervolgfianciering moest worden verstrekt aan projecten met commercieel of opschalingspotentieel. In het kader van het voorgestelde Horizon Europa-programma voor de periode 2028-2034 is de Commissie voornemens de verificatie uitsluitend bij de afsluiting van projecten voort te zetten, zonder de onderzoeksresultaten systematisch te beoordelen of een gestructureerde follow-up uit te voeren na de voltooiing van projecten (zie de paragrafen [78–88](#)).

Aanbeveling 2

Richt de financiering op het ondersteunen van markttoegang en opschaling

Wat betreft het Horizon Europa-programma voor de periode 2028-2034 en het Europees Fonds voor concurrentievermogen moet de Commissie, voor marktgerichte maatregelen in het kader van elk gemeenschappelijk beleidsonderdeel:

- a) projecten met een groot commercieel en opschalingspotentieel identificeren na afronding van door de EU gefinancierde activiteiten, op basis van een systematische beoordeling van onderzoeksresultaten, en
- b) gerichte financieringsregelingen ontwerpen en uitvoeren ter ondersteuning van de markttoegang en opschaling van bedrijven die een sleutelrol hebben gespeeld in eerdere, door de EU gefinancierde onderzoeksprojecten waarvan de resultaten volgens de beoordeling een groot commercieel potentieel hebben.

Streefdatum voor de uitvoering: 2027.

- 18** De opzet van de doelstellingen en indicatoren die de Commissie hanteerde voor de monitoring van de prioriteit “Industrieel leiderschap” van H2020 liet te wensen over. Er waren geen operationele doelstellingen om de vooruitgang bij het behalen van specifieke H2020-doelstellingen te meten. De indicatoren hadden betrekking op output in plaats van op resultaten of impact en gaven geen beeld van economische prestaties van de ondersteunde entiteiten. In het ontwerp van het prestatiekader van de Commissie voor het volgende MFK vertonen de meeste voorgestelde indicatoren voor het Horizon Europa-programma na 2027 die relevant zijn voor “Industrieel leiderschap” nog steeds dezelfde tekortkoming (zie de paragrafen [63–73](#) en [78](#)).
- 19** In het kader van H2020 heeft de Commissie geen gegevens verzameld over de innovatiecapaciteit of de economische prestaties van de deelnemers. Hierdoor kon de EU mogelijk minder goed beoordelen of de EU-financiering economische waarde opleverde voor bedrijven, met name voor kmo’s. Hoewel er in het huidige Horizon Europa-programma methodologische wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van H2020, blijft deze situatie bestaan. Bovendien zijn er geen gegevens beschikbaar over de vraag of de financiële InnovFin-producten van het Europees Investeringsfonds (EIF) hebben bijgedragen aan innovatie bij kmo’s. Wij achten het niet mogelijk om op basis van onjuiste en onvolledige monitoringgegevens een uitgebreide en zinvolle beoordeling uit te voeren van de doeltreffendheid van door de EU gefinancierd onderzoek bij het ondersteunen van innovatie en groei (zie de paragrafen [74–78](#) en [89–94](#)).

Aanbeveling 3

Herstructureer en stroomlijn het monitoringsysteem voor de kaderprogramma’s Horizon

Voor het Horizon Europa-programma 2028-2034 moet de Commissie haar systeem voor monitoring herstructureren en stroomlijnen zodat gegevens worden verzameld en geregistreerd die geschikt zijn voor een zinvolle beoordeling van de impact van EU-onderzoeksfinanciering over meerdere programmeringsperioden. Er zou ook meer aandacht moeten worden besteed aan de monitoring van de langetermijneffecten voor deelnemers. Hierbij moet rekening worden gehouden met de innovatiecapaciteit van de ondersteunde entiteiten en de economische prestaties van entiteiten met winstoogmerk.

Streefdatum voor de uitvoering: 2027.

20 In 2024 heeft de Commissie haar evaluatie achteraf van H2020 uitgevoerd, in overeenstemming met haar [richtsnoeren voor betere regelgeving](#). Uit de evaluatie bleek dat deelname aan het programma de economische prestaties van bedrijven slechts in beperkte mate verbeterde, op basis van een steekproef, en dat er helemaal geen effecten op het innovatievermogen van ondernemingen waren. In plaats daarvan richtte de evaluatie zich op de impact van H2020 op de groei en het concurrentievermogen op EU-niveau, waarbij voornamelijk gebruik werd gemaakt van macro- en micro-economische modellen. Het ontbreken van een perspectief op bedrijfsniveau beperkt het nut van de evaluatie voor het verbeteren van de opzet van toekomstige programma's. Tot slot gingen aannames en methodologische kwesties in deze modellen en in de onderliggende gegevens voor verschillende indicatoren ten koste van de deugdelijkheid van de analyse en viel het evaluatieresultaat hierdoor mogelijk te positief uit (zie de paragrafen [95–112](#)).

Aanbeveling 4

Evalueer de impact van EU-onderzoeksfinanciering op de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van deelnemers

Voor het huidige Horizon Europa-programma zou de Commissie haar methoden voor het beoordelen van de impact van EU-financiering voor onderzoek en innovatie verder moeten ontwikkelen, met bijzondere aandacht voor de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers.

Streefdatum voor de uitvoering: 2031.

Onze bevindingen nader bekeken

De toewijzing van middelen was niet systematisch gericht op projecten met het grootste innovatie- en opschalingspotentieel

- 21** De [H2020-verordening](#) schrijft voor dat de Commissie specifieke belemmeringen met betrekking tot innovatie voor kmo's in kaart moet brengen⁴, industrieel leiderschap moet bevorderen ter ondersteuning van het bedrijfsleven (met inbegrip van kleine, middelgrote en micro-ondernemingen (kmo's)), en het bedrijfsleven moet aansporen tot actieve deelname, waarbij zij openstaat voor nieuwe deelnemers. Op al deze terreinen moest rekening worden gehouden met de behoeften van de gebruikers⁵. In de werkprogramma's werden de prioriteiten en de bijbehorende oproepen uiteengezet. Vervolgens werden projecten geselecteerd via specifieke oproepen tot het indienen van voorstellen, op basis van vooraf vastgestelde selectiecriteria.
- 22** In dit hoofdstuk wordt onderzocht in hoeverre de werkprogramma's en oproepen tot het indienen van voorstellen van de Commissie tegemoetkwamen aan de behoeften en specifieke belemmeringen waarmee deelnemers, met name kmo's, te maken hadden in het kader van de prioriteit "Industrieel leiderschap". Daarnaast wordt onderzocht hoe projecten met economisch en opschalingspotentieel werden geïdentificeerd en of de juiste prioriteiten werden gesteld om dergelijke projecten te financieren.

⁴ Bijlage I, deel II, prioriteit "Industrieel leiderschap".

⁵ Overwegingen 20 en 34, en bijlage I, deel II, punt a).

De behoefteanalyse door de Commissie van innovatoren, waaronder kmo's, schoot tekort als basis voor de opzet van het werkprogramma

- 23** Bij het opstellen van de H2020-werkprogramma's voor de prioriteit "Industrieel leiderschap" heeft de Commissie gebruikgemaakt van portefeuilleanalyses, studies naar technologische en markttrends, evaluaties en effectbeoordelingen, en resultaten van projectmonitoring, aangevuld door overleg met de lidstaten. Daarnaast heeft de Commissie interne brainstormsessies en bijeenkomsten om prioriteiten vast te stellen georganiseerd, en heeft zij contractuele publiek-private partnerschappen via de respectieve partnerschapsraden geraadpleegd. Verder heeft zij overleg gepleegd met adviesorganen, technologieplatforms, belangenorganisaties, specifieke deskundigen van de Commissie en deskundigen in de lidstaten. De definitieve thematische prioriteiten werden vastgesteld door een comité bestaande uit de verantwoordelijke directoraten-generaal van de Commissie en vertegenwoordigers van de lidstaten.
- 24** Dit heeft uiteindelijk geleid tot H2020-werkprogramma's waarin de strategische prioriteiten van de EU voor de prioriteit "Industrieel leiderschap" adequaat tot uiting kwamen. Wij constateerden echter het volgende:
- Uit de documentatie die wij tijdens onze controle hebben onderzocht, bleek niet in hoeverre de behoeften van de deelnemers, met name die van kmo's, systematisch waren geanalyseerd en verwerkt in de opzet van de oproepen. Het bleef met name onduidelijk hoe inzichten uit raadplegingen, analyses van markttrends of vraaganalyses de besluitvorming hadden beïnvloed, of hoe de feedback van kmo's de uiteindelijke inhoud van de werkprogramma's had beïnvloed.
 - De verslaglegging van de Commissie over de uitvoering van de oproepen richtte zich voornamelijk op procedurele aspecten van het beoordelingsproces en bevatte aanbevelingen en actieplannen. De Commissie gaf ook voorbeelden van hoe de aanbevelingen van de adviesgroepen in latere werkprogramma's waren meegenomen. Er werd echter geen documentatie verstrekt over de wijze waarop prioriteiten voor oproepen worden vastgesteld en verwerkt in de opzet van de oproepen.

- De versnipperde verantwoordelijkheden tussen de Commissie en de uitvoerende agentschappen hadden het doeltreffende gebruik van bewijsstukken bij de opstelling van werkprogramma's nog verder beperkt. Hoewel de Commissie verantwoordelijk was voor de beleidsontwikkeling en een groot deel van het programma rechtstreeks uitvoerde, werd de uitvoering van sommige activiteiten gedelegeerd aan uitvoerende agentschappen. Deze agentschappen waren niet rechtstreeks betrokken bij de vaststelling van de werkprogramma's door het bovengenoemde comité, wat betekent dat hun waardevolle inzichten wellicht niet zijn meegenomen bij de opzet van de programma's.
- Uit de feedback van belanghebbenden, zoals gerapporteerd in de [tussentijdse evaluatie van Horizon 2020](#)⁶, bleek dat zij het proces van het opstellen van werkprogramma's niet als uniform transparant of inclusief ervoeren, vanwege ongelijkmatige raadplegingspraktijken binnen de verschillende thematische gebieden, en dat zij de indruk hadden dat grotere spelers meer invloed uitoefenden op de keuze van onderwerpen voor de oproepen.

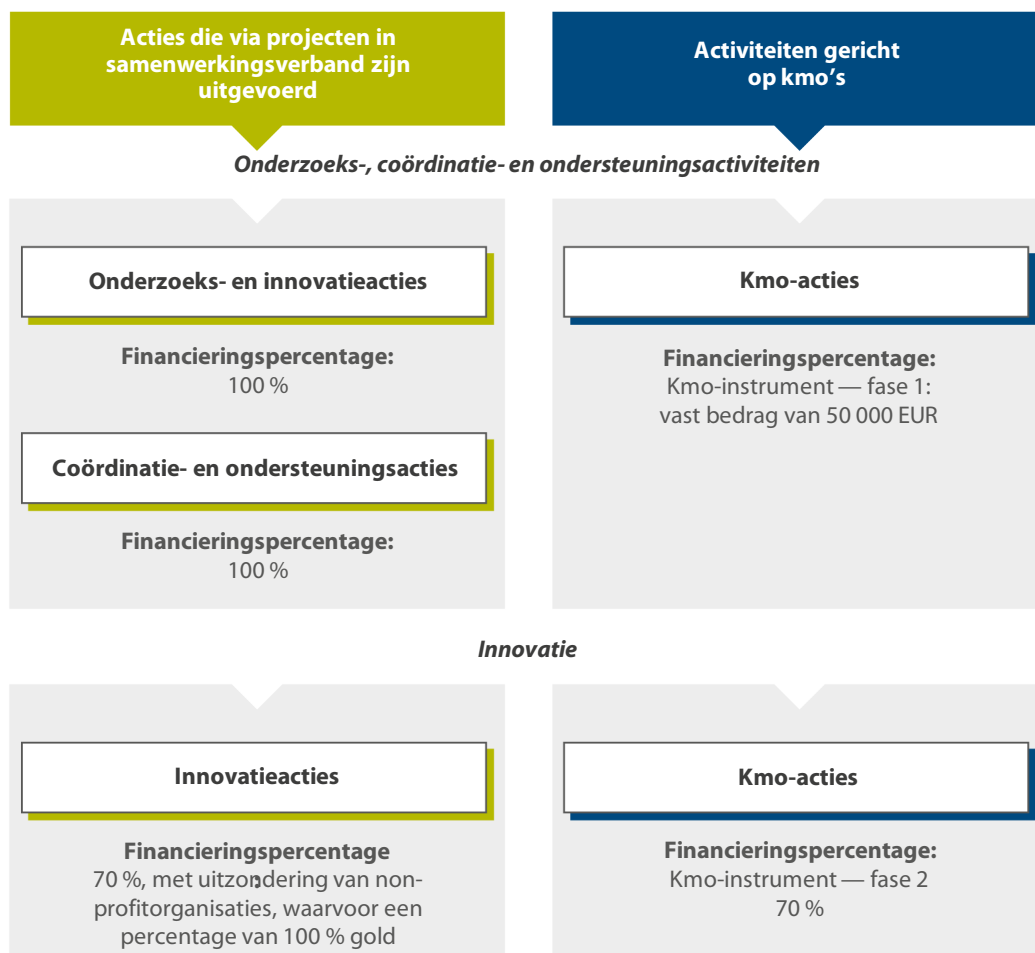
Met de financiering in het kader van “Industrieel leiderschap” werden marktgerichte innovatieactiviteiten die door deelnemers met winstoogmerk werden uitgevoerd slechts gedeeltelijk ondersteund

“Industrieel leiderschap” legde niet zozeer de nadruk op marktgerichte activiteiten, maar omvatte het volledige spectrum van onderzoeksactiviteiten

- 25** H2020 had tot doel het volledige spectrum van activiteiten te bestrijken: van onderzoek en technologische ontwikkeling tot demonstratie en innovatie, met inbegrip van alle fasen in de onderzoeks- en innovatieketen. De onderzoeks- en innovatieactiviteiten en de financieringspercentages verschilden per soort actie, afhankelijk van factoren zoals de maturiteit en het doel van de actie, en het profiel van de begunstigde. Dit weerspiegelt het beginsel dat marktgerichte activiteiten een groter aandeel van de aanvullende financiering uit andere, voornamelijk particuliere financieringsbronnen zouden moeten aantrekken (zie [figuur 2](#)).

⁶ Bijlage 1.

Figuur 2 | Belangrijkste soorten H2020-acties en financieringspercentages voor begunstigden

Bron: ERK, op basis van door de Commissie verstrekte informatie.

26 Uit onze analyse van de financiering voor LEIT-activiteiten, met name op het gebied van nanotechnologieën, geavanceerde materialen, biotechnologie, geavanceerde fabricage en verwerking (nanotechnologies, advanced materials, biotechnology, advanced manufacturing, and processing — NMBP) en informatie- en communicatietechnologieën (ICT) in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap”, blijkt dat iets meer dan de helft van de financiering (ongeveer 54 %) is toegewezen aan acties op het gebied van “onderzoek” en “coördinatie en ondersteuning”. Dergelijke maatregelen zijn doorgaans gericht op de vroegere fasen van de innovatiecyclus. Uit een nadere beschouwing van de NMBP-activiteiten blijkt ook dat innovatieactiviteiten een prominenter rol speelden op het gebied van geavanceerde fabricage en verwerking, terwijl onderzoeks- en coördinatieactiviteiten de boventoon voerden op het gebied van nanotechnologieën, geavanceerde materialen en biotechnologie. Evenzo was ongeveer de helft (52 %) van de financiële steun in het kader van “innovatieacties” en “kmo-acties” bestemd voor marktgerichte activiteiten met een hoger technologisch ontwikkelingsniveau.

Ongeveer de helft van de financiering voor “Industrieel leiderschap” ging naar non-profitorganisaties

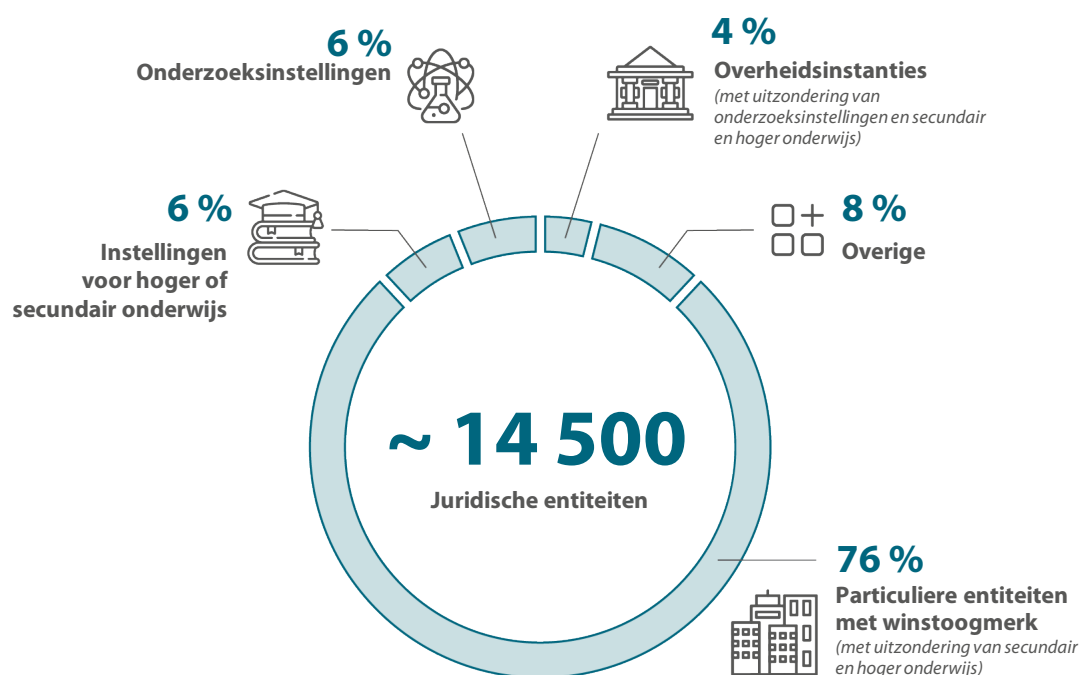
27 In het kader van H2020 kon elke juridische entiteit, waar ook gevestigd, aan een actie deelnemen, op voorwaarde dat voldaan was aan de in de H2020-verordening en de desbetreffende werkprogramma’s vastgestelde voorwaarden⁷. Voor subsidies vereiste de standaardsubsiabiliteitsvoorwaarde ten minste drie onafhankelijke juridische entiteiten die in verschillende lidstaten of geassocieerde landen zijn gevestigd. Voor sommige acties (bv. acties in het kader van het [kmo-instrument](#) of [medefinancieringsacties in het kader van Horizon 2020](#), of in andere naar behoren gerechtvaardigde gevallen⁸) was echter slechts één juridische entiteit vereist. Deze worden “acties met één begunstigde” genoemd.

28 Ongeveer 14 500 juridische entiteiten namen deel aan projecten voor LEIT-technologieën (NMBP en ICT) en “Innovatie bij kmo’s”. In totaal waren entiteiten met winst oogmerk (met inbegrip van kmo’s) goed voor ongeveer driekwart (76 %) van alle deelnemers (zie [figuur 3](#)).

⁷ Artikel 7 van [Verordening \(EU\) nr. 1290/2013](#).

⁸ [Ibid.](#), artikel 9.

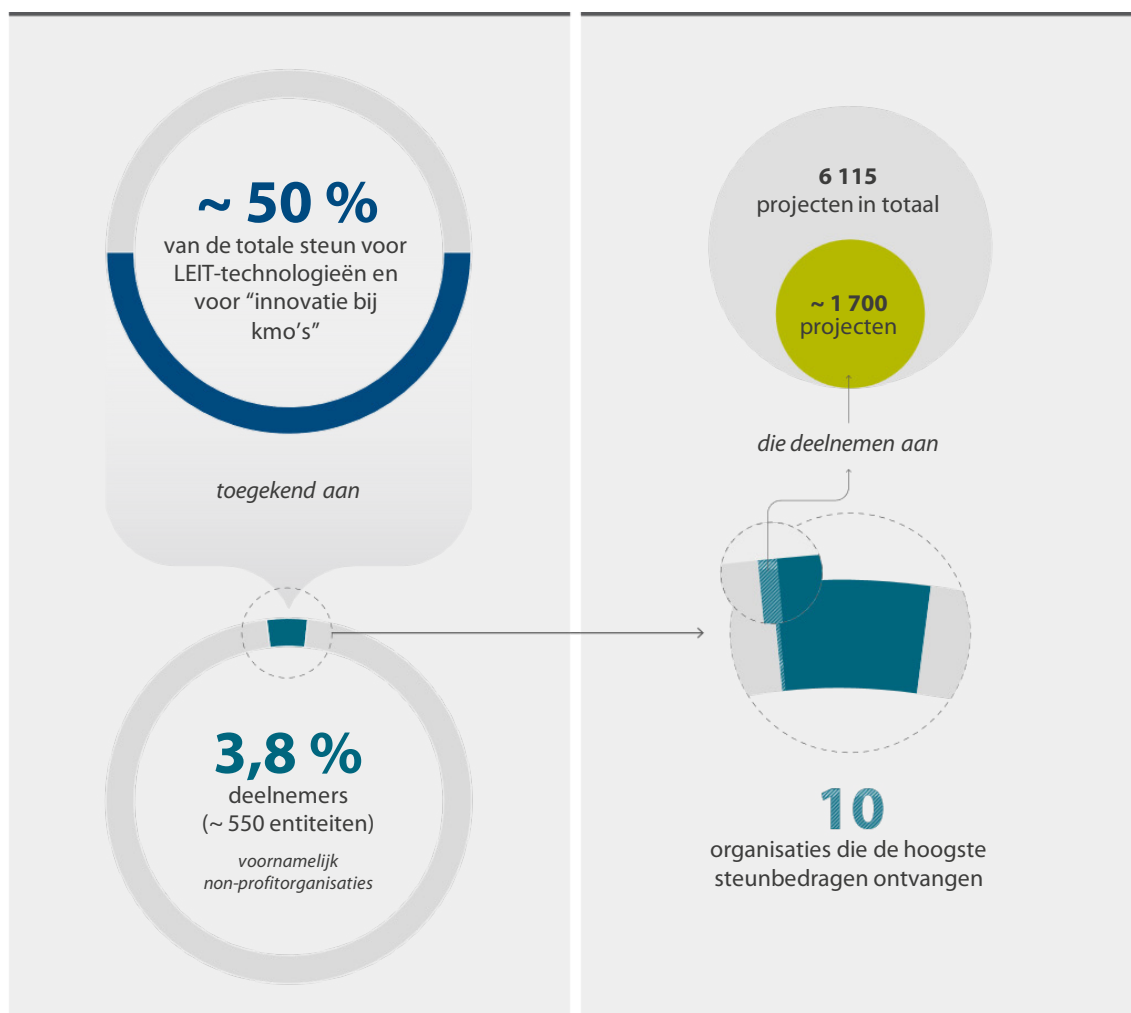
Figuur 3 | Soorten deelnemers aan projecten in het kader van LEIT en “Innovatie bij kmo’s”

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

- 29** Wij constateerden echter een concentratie van financiering, waarbij de helft van de totale steun voor LEIT-technologieën en voor “Innovatie bij kmo’s” werd toegekend aan ongeveer 550 entiteiten (3,8 % van de deelnemers). Het ging hierbij voornamelijk om non-profitorganisaties die bij meerdere projecten in samenwerkingsverband betrokken waren, onderzoeksinstellingen en instellingen voor hoger of secundair onderwijs. Zo namen de tien onderzoeksorganisaties die de hoogste steunbedragen ontvingen, deel aan meer dan 1 700 van de 6 115 projecten (28 %). Deze organisaties ontvingen vaak het hoogste financieringspercentage (tot 100 %), wat betekent dat deze steun geen prikkel bood om particuliere investeringen in O&I aan te trekken (zie [figuur 4](#)).

Figuur 4 | Concentratie van steun binnen LEIT en “Innovatie bij kmo’s”

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

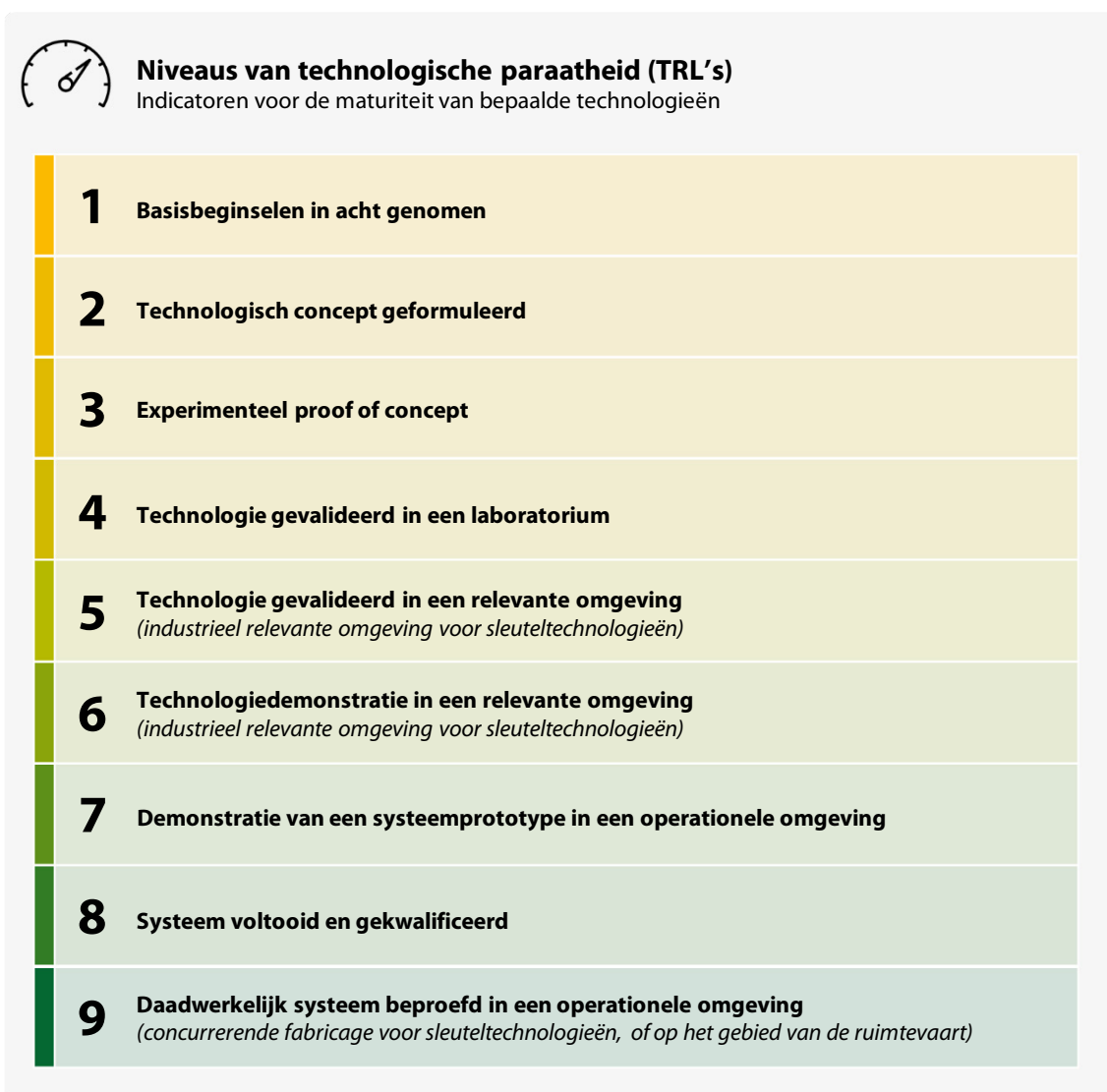
De nadruk op innovaties in een vroeg ontwikkelingsstadium was niet bevorderlijk voor de marktintroductie of opschaling

- 30** Op grond van de [H2020-verordening](#)⁹ moet de Commissie kmo's gedurende de gehele innovatiecyclus ondersteunen met een reeks financieringsinstrumenten, waaronder subsidies, prijzen, aanbestedingen en financieringsinstrumenten. In de verordening wordt bepaald dat financiële instrumenten in het kader van H2020 de belangrijkste vorm van EU-steun moeten zijn voor marktgerichte activiteiten.

⁹ Overweging 34 en artikel 10.

- 31** “Technologieoverdracht” is een systematisch proces waarbij technologie van laboratoriumomgevingen naar operationele omgevingen wordt overgebracht. Om de maturiteit van technologieën te classificeren, gebruikt de Commissie een schaal van **niveaus van technologische paraatheid** (TRL’s). Over het algemeen evolueert het maturiteitsniveau van een innovatie van conceptueel onderzoek (TRL’s 1-4) tot de ontwikkeling van prototypes (TRL’s 5-7) tot precommerciële en commerciële uitrol (TRL’s 8-9) (zie **figuur 5**).

Figuur 5 | Meting van het maturiteitsniveau van een technologie

Bron: ERK, op basis van informatie van de Commissie.

- 32** Veel oproepen die in de werkprogramma's onder de prioriteit "Industrieel leiderschap" waren opgenomen, waren gericht op gemiddelde niveaus van technologische paraatheid (TRL's 5-6), waarbij de nadruk lag op validatie en demonstratie in relevante sectoren. Hoewel dergelijke acties de technologische ontwikkeling ondersteunden, hadden zij over het algemeen geen betrekking op activiteiten die op het punt stonden om commercieel te worden uitgerold.
- 33** We constateerden dat sommige acties in de werkprogramma's deze kloof gedeeltelijk aanpakten door kmo's in meer gevorderde stadia van de innovatiecyclus te ondersteunen. Veel andere projecten, waaronder geplande projecten in samenwerkingsverband, waren echter meestal gericht op een vroege of gemiddelde TRL-ontwikkeling. Voor 13 van de 18 in onze steekproef opgenomen projecten in samenwerkingsverband werden in de subsidieovereenkomsten uitdrukkelijk streefdoelen op het gebied van TRL's vermeld. Voor drie van deze projecten werd aangegeven dat hun activiteiten voornamelijk gericht waren op TRL's 4-8, terwijl voor tien projecten werd aangegeven dat hun activiteiten naar verwachting gericht zouden zijn op TRL's 5-7 en op TRL 6 zouden worden geconcentreerd. Bijgevolg was de algehele impact van H2020 op commercialisering en opschaling al in de programmeringsfase beperkt.
- 34** Wat de toekomst betreft, stelden wij ook vast dat het huidige Horizon Europa-programma voornamelijk gericht blijft op activiteiten met gemiddelde TRL's (TRL's 5-7). Om innovatie in latere stadia te ondersteunen, heeft de Commissie ondertussen nieuwe regelingen ingevoerd die subsidiefinanciering aanvullen met investeringen in eigen vermogen, waarbij voornamelijk de TRL's 7-9 worden bestreken. Het belangrijkste instrument in dit verband is het proefproject van de Europese Innovatieraad (EIC), en met name de belangrijkste tak daarvan voor durfkapitaalinvesteringen, het EIC-fonds. Deze instrumenten functioneerden echter los van elkaar en waren niet systematisch gekoppeld aan door subsidies gefinancierde H2020-projecten, waardoor zelfs technisch succesvolle projecten met gemiddelde TRL's moeilijk konden doorgroeien van de middenfase van de ontwikkeling naar marktklare commercialisering.

Het criterium “impact” werd niet consequent toegepast bij de selectie van projecten met economisch en opschalingspotentieel

35 In het kader van [H2020](#) worden projectvoorstellen beoordeeld aan de hand van drie gunningscriteria ¹⁰: excellentie, impact, en kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering. Deze criteria komen tot uiting in het werkprogramma en de voorwaarden van de oproep. We onderzochten hoe de Commissie het criterium “impact” gebruikte om projecten met economisch en opschalingspotentieel te identificeren, en hoe dit werd beoordeeld tijdens de projectevaluatie. Daartoe onderzochten we de meeste (30) van de “samenvattende evaluatieverslagen” voor een selectie van onderwerpen die verband hielden met onze steekproef van 33 projecten (zie [bijlage II](#)).

36 Uit de analyse van het criterium “impact” in onze steekproef bleek het volgende:

- projectbeoordelaars beoordeelden niet systematisch de impact aan de hand van de in het werkprogramma en de oproep vastgestelde vereisten; in plaats daarvan baseerden zij zich op alternatieve checklists die de voorgeschreven criteria niet volledig weerspiegelden, wat mogelijk heeft geleid tot suboptimale financieringsbesluiten en een zwakkere afstemming op beleidsprioriteiten, en
- de mate van gedetailleerdheid en de lengte van de opmerkingen van de beoordelaars varieerden aanzienlijk. Grote verschillen in de opmerkingen van de beoordelaars doen afbreuk aan de geloofwaardigheid en het controlespoor van de beoordelingen en kunnen de kans op geschillen, het opnieuw indienen van voorstellen, of klachten vergroten.

¹⁰ Artikel 15 van [Verordening \(EU\) nr. 1290/2013](#).

- 37** Wij constateerden dat de verwachte economische impact (d.w.z. omzet en werkgelegenheid die aan het einde van het project moeten zijn bereikt) en het opschalingspotentieel van projecten slechts zelden werden beoordeeld (in drie van de dertig verslagen). Voor de helft van de projecten in onze steekproef (15 van de 30 verslagen) waren de toegekende scores ook gebaseerd op de omzet en het aantal werknemers, zonder dat werd toegelicht hoe deze scores waren bepaald. Voor nog eens twaalf verslagen werd een score voor de totale “impact” toegekend, zonder enige rechtvaardiging van de voor elke afzonderlijke indicator toegekende score of een toelichting van de wijze waarop de totale score voor dat criterium was berekend. Bij gebrek aan een duidelijk controlespoor waaruit blijkt hoe beoordelaars de verwachte impact en gevalideerde voorstellen hebben beoordeeld, kunnen scores arbitrair lijken en kan er twijfel bestaan over de betrouwbaarheid ervan.
- 38** “Impact” blijft een gunningscriterium in het kader van het huidige Horizon Europa-programma en blijft als leidraad dienen voor de evaluatie van onderzoeks- en innovatieacties. Voor het programma Horizon Europa 2028-2034 ¹¹ stelt de Commissie voor dat de EU-financiering voor onderzoek en innovatie wordt gebaseerd op overwegingen van excellentie en dat in de gunningscriteria ook rekening wordt gehouden met het potentiële effect en de efficiëntie van uitvoeringsaspecten. Volgens ons [advies](#) over Horizon Europa moet in het voorstel uitdrukkelijker worden vermeld dat de financiering in het kader van Horizon Europa gebaseerd zal zijn op de volgende beginselen: de excellentie of kwaliteit van de voorgestelde maatregelen, het verwachte effect ervan en overwegingen in verband met de uitvoering ervan. Ook moet verder worden verduidelijkt hoe het beginsel van excellentie binnen alle vier de pijlers zou worden toegepast.

¹¹ Artikel 25 van [COM\(2025\) 543 final](#).

Kmo's leidden zelden projecten in samenwerkingsverband en de subsidiabiliteitscriteria waren niet bedoeld om de innovatiecapaciteit te bevorderen

- 39** H2020 had tot doel industrieel leiderschap te bevorderen en bedrijfsinnovatie te ondersteunen, onder meer bij kleine, middelgrote en micro-ondernemingen¹². Projecten in samenwerkingsverband (d.w.z. projecten met meerdere begunstigden) waren goed voor bijna 80 % van de H2020-financiering. Wij stelden vast dat sommige oproepen voor projecten in samenwerkingsverband bedoeld waren om de deelname van innovatieve kmo's te stimuleren. De meeste kmo's namen echter over het algemeen deel als niet-leidende consortiumleden. Met andere woorden: zij traden zelden op als projectcoördinatoren, waardoor hun invloed op de koers van het project, het eigendom of de totstandkoming van intellectuele eigendom en de commerciële exploitatie ervan beperkt bleef. Dit beperkte hun vermogen om innovatie om te zetten in marktacceptatie en het creëren van economische waarde. Uit gegevens over de beginfase van de uitvoering van Horizon Europa blijkt dat dit patroon nog steeds bestaat.
- 40** Tot slot was "Industrieel leiderschap" bedoeld om innovatieve ondernemingen te ondersteunen. Vijf van de 13 deelnemende kmo's in onze steekproef noemden echter het netwerken met belangrijke spelers uit de sector als een van de belangrijkste voordelen en drijfveren om deel te nemen. In feite werden noch in de H2020-verordening, noch in de werkprogramma's subsidiabiliteitsvereisten vermeld die verband hielden met de innovatiecapaciteit van de deelnemers. In onze steekproef hebben we een dergelijke niet-innovatieve kmo geïdentificeerd, die deelneemt aan meerdere projecten in samenwerkingsverband die worden gefinancierd in het kader van de prioriteit "Industrieel leiderschap" (zie [kader 1](#)).

¹² Overwegingen 11 en 20 van [Verordening \(EU\) nr. 1291/2013](#).

Kader 1

Voorbeeld van een niet-innovatieve kmo die deelneemt aan meerdere projecten in samenwerkingsverband

Deze Hongaarse kmo trad uitsluitend op als dienstverlener voor de andere projectpartners en voerde taken uit zoals het opstellen van voorstellen, marktanalyses en financiële prognoses. Deze activiteiten kunnen niet worden beschouwd als een verbetering van de innovatiecapaciteit.

De kmo in kwestie was bij ten minste twaalf projecten betrokken, en wel uitsluitend met het oog op het verlenen van dergelijke diensten.

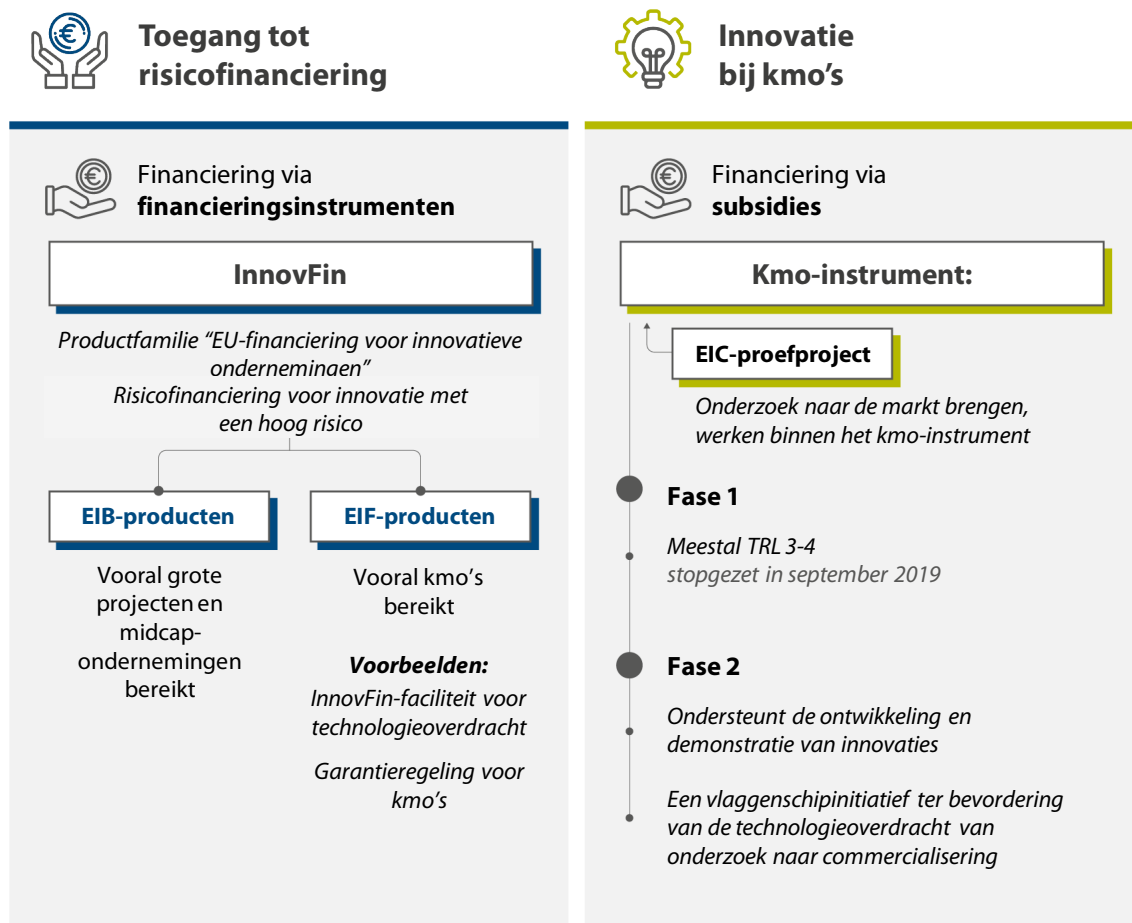
Bron: ERK, op basis van informatie van bezochte kmo's en CORDA.

In het kader van H2020 werden specifieke instrumenten voor marktacceptatie ingevoerd, maar met beperkt succes

- 41** Met de [H2020-verordening](#)¹³ werden ook verschillende nieuwe instrumenten ingevoerd ter ondersteuning van technologieoverdracht en marktacceptatie, waaronder [InnovFin — EU-financiering voor innovatieve ondernemingen](#) en het kmo-instrument (dat in oktober 2017 is vervangen door het proefproject van de Europese Innovatieraad (EIC) als onderdeel van het werkprogramma voor 2018-2020). Beide instrumenten werden beheerd door de EIB-groep en waren specifiek gericht op de financiering van baanbrekende, disruptieve innovaties en de opschaling van Europese snelgroeiende innovatieve ondernemingen (zie [figuur 6](#)).

¹³ Bijlage I, punten 2 en 3, onder de bepalingen inzake toegang tot risicofinanciering.

Figuur 6 | Instrumenten ter ondersteuning van kmo's

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

- 42** In dit hoofdstuk wordt onderzocht of deze instrumenten doeltreffend zijn geweest bij het bevorderen van innovatie en commercialisering.

Het blijft onduidelijk in hoeverre de door de EIB-groep beheerde financieringsinstrumenten doeltreffend hebben bijgedragen aan innovatie en commercialisering

- 43** Een van de specifieke doelstellingen van de prioriteit "Industrieel leiderschap" was het verbeteren van de toegang van kmo's tot risicofinanciering als motor voor innovatie op EU-niveau. In dit verband werd in het kader van H2020 het financiële instrument "toegang tot risicofinanciering" in het leven geroepen. Dit instrument werd uitgevoerd via de InnovFin-productfamilie en omvatte een breed scala aan schuld-, garantie-, eigenvermogens- en adviesproducten.

- 44** Om deze instrumenten uit te voeren heeft de Commissie een delegatieovereenkomst gesloten met de EIB-groep (de EIB en het Europees Investeringsfonds — EIF), die als belangrijkste partners verantwoordelijk waren voor de inzet van de financiële producten en het toezicht op de operationele uitvoering ervan. Op grond van de overeenkomst ¹⁴ moesten gestructureerde gegevens worden verzameld over aanvragen, goedkeuringen en afwijzingen van kmo's.

Het grootste deel van de door de EIB beheerde InnovFin-financiering kwam niet bij kmo's terecht

- 45** Deze door de EIB beheerde InnovFin-instrumenten, die bedoeld waren om kmo's toegang te bieden tot risicofinanciering, moesten worden uitgevoerd in overeenstemming met de algemene beginselen die zijn vastgelegd in de [H2020-verordening](#), waaronder het beginsel dat financiële instrumenten vraaggestuurd moeten zijn. Deze vereiste werd in de praktijk echter niet nageleefd. Bovendien was er geen dataset op productniveau beschikbaar, waardoor een systematische analyse van de vraag naar risicofinanciering onder kmo's niet mogelijk was en niet kon worden beoordeeld of InnovFin erin was geslaagd zich te richten op kmo's waarin innovaties centraal staan. Bijgevolg is er, hoewel het instrument bedoeld was om vraaggestuurd te functioneren, geen bewijs dat dit beginsel in de praktijk werd toegepast.
- 46** Bovendien waren de gegevens niet per deelnemer uitgesplitst, waardoor de innovatieresultaten, de trajecten voor technologieoverdracht en de verspreiding van de resultaten niet konden worden gevolgd. Tot slot bevatte de delegatieovereenkomst indicatoren om de prestaties van InnovFin te meten, zoals de omvang van de toezeggingen van financiële intermediairs en het aantal verrichtingen. Deze indicatoren verschilden echter van de indicatoren die voor de rest van H2020 werden gebruikt en waren, belangrijker nog, niet geschikt om de innovatieve resultaten van de ondersteunde bedrijven of de gerealiseerde opschalingseffecten in kaart te brengen.

¹⁴ Bijlage I, artikel 35, punt e).

- 47** InnovFin was specifiek ontworpen om de beschikbaarheid van risicofinanciering voor innovatieve kmo's, midcap-ondernemingen, onderzoeksorganisaties en andere O&I-intensieve spelers te verbeteren, voornamelijk voor marktgerichte activiteiten waar traditionele subsidiefinanciering minder geschikt is. De door de EIB beheerde financiële InnovFin-producten kwamen echter vooral ten goede aan grote projecten en midcap-ondernemingen, aangezien veel kleinere bedrijven werden uitgesloten door de minimumdrempels voor leningen (vaak 25 miljoen EUR). Daardoor waren de meeste van deze producten niet specifiek afgestemd op kmo's. Volgens het operationele verslag van de EIB van december 2024 maakten kmo's bijna de helft (47 %) van de eindontvangers uit, maar ontvingen zij slechts 14 % van alle InnovFin-financiering (1,42 miljard EUR van de in totaal 10,5 miljard EUR).

Er zijn geen gegevens beschikbaar over de vraag of de financiële InnovFin-producten van het EIF hebben bijgedragen aan innovatie bij kmo's

- 48** De door het EIF beheerde InnovFin-producten — voornamelijk eigenvermogens- en garantieproducten — waren afgestemd op de behoeften van innovatieve kmo's en start-ups. Binnen de productportefeuille van het EIF was InnovFin Technology Transfer het instrument dat het meest gericht was op technologieoverdracht. Volgens het [H2020-werkprogramma voor 2018-2020](#) was het doel van het instrument om fondsen voor technologieoverdracht van startende ondernemingen te ondersteunen en de benutting en commercialisering van intellectuele eigendom op het gebied van sleuteltechnologieën te bevorderen. Uit de [tussentijdse evaluatie van Horizon 2020](#) bleek echter dat voornamelijk aan universiteiten en onderzoeksinstituten verbonden fondsen werden ondersteund. Hoewel er mogelijk kmo's zijn opgericht als spin-offs van deze door het EIF gefinancierde onderzoeksprojecten, zijn hierover geen gegevens verzameld en is het aantal spin-offs onbekend. Er zijn evenmin gegevens beschikbaar om te beoordelen of de door de ondersteunde kmo's ontwikkelde innovaties marktacceptatie hebben gevonden.

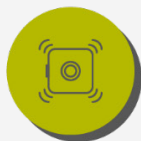
- 49** Het EIF verstrekke het grootste deel van de steun aan kmo's via de garantieregeling voor kmo's, een niet-geplafonneerd en vraaggestuurd garantie-instrument dat financiële intermediairs stimuleerde om leningen te verstrekken aan kmo's die zich bezighielden met risicovolle onderzoeks- en innovatieactiviteiten, door hun blootstelling aan risico's te verminderen; hiermee werden 37 440 eindontvangers bereikt. Er werd echter slechts ongeveer 42 % van deze financiële steun gebruikt — door 41 % van de eindontvangers — voor de ontwikkeling van innovatieve producten, processen of diensten van kmo's, wat betekent dat minder dan de helft van de steun gericht was op het bevorderen van de innovatiecapaciteit van kmo's. Hoewel de innovatiecapaciteit van de deelnemer deel uitmaakte van de subsidiabiliteitscriteria, stond deze niet centraal. Bovendien waren de criteria breed gedefinieerd en ontbraken er specifieke drempelwaarden. Daarom is het niet mogelijk om de daadwerkelijke impact van de steun op innovatie te beoordelen of de resultaten tussen de deelnemers te vergelijken. Het ontbreken van duidelijke parameters voor deze criteria vermindert de doeltreffendheid van het volgen van innovaties en verzwakt de afstemming op de strategische doelstellingen van H2020 (zie [bijlage III](#)).

Het kmo-instrument bood doeltreffende ondersteuning bij technologieoverdracht, maar leverde slechts beperkte resultaten op wat betreft de marktacceptatie

- 50** Het is echter positief dat uit onze controle bleek dat het kmo-instrument doeltreffende ondersteuning bood bij technologieoverdracht. Meer dan driekwart van de bezochte kmo's met één begunstigde (tien van de 13 deelnemers in deze categorie, of 77 %) heeft met succes technologie overgedragen en de stap gezet van concept naar gevalideerde innovatie (zie [kader 2](#)).

Kader 2

Voorbeelden van succesvolle technologieoverdracht in onze steekproef

NarcoScan

Een betaalbare drugsscanner in zakformaat. NarcoScan biedt de eerste betaalbare drugsscanner in zakformaat voor eerstelijns politie, waarmee elke straatdrug snel en nauwkeurig kan worden geïdentificeerd. Dankzij de innovatieve spectrale detectietechnologie, de via de cloud bijgewerkte databank met drugsinformatie en de lage kosten is grootschalige inzet mogelijk, waardoor wetshandhavingsinstanties efficiënter kunnen werken, de kosten worden verlaagd en de strijd tegen drugs wordt versterkt.

UBEX

Optisch verlengingsproduct dat geschikt is voor 4K- en 8K-ultra-high definition, bestemd voor wereldwijde marktintroductie op basis van de resultaten van eerdere O&O-activiteiten en de haalbaarheidsstudie van fase 1. Het project heeft betrekking op het beheer van audiovisuele signaalboxen. Het innovatieve aspect van de optische verlenging van UBEX is gelegen in het vermogen om video- en audiosignalen zonder vertraging (netwerklantentie) over afstanden tot wel 10 kilometer over te brengen, met behulp van een nieuw protocol voor glasvezelverlenging. Deze innovatie is met name van grote waarde voor omgevingen waar signaaloverdracht over lange afstanden vereist is, zoals gebouwen, stadions en industriële ruimten.

Lyo-Check

Een automatische inspectie van gevriesdroogde preparaten door middel van een innovatief ICT-controlesysteem. Het project heeft geresulteerd in een innovatieve, volautomatische industriële machine voor de inspectie van gevriesdroogde farmaceutische preparaten die bestemd zijn voor injectie. De belangrijkste elementen zijn de innovatieve vision-architectuur met een specifieke reeks algoritmen voor inspectie en de nieuw ontwikkelde headspace-gasanalyse voor het testen van de steriliteit van het product door middel van een inspectie van de integriteit van de verpakkingafsluiting. Deze innovatie komt tegemoet aan de behoefte van farmaceutische fabrikanten die gevriesdroogde preparaten produceren, door een innovatieve automatische inspectiemachine te bieden waarmee een consistente en nauwkeurige inspectie van gevriesdroogde parenterale producten mogelijk is.

CHARME

De succesvolle technologieoverdracht is te danken aan de combinatie van sterke klinische resultaten en de tijdige ondersteuning door de EU-fondsen. Het product, een materiaal voor snelle synthetische botregeneratie dat een veiliger en doeltreffender alternatief biedt voor autotransplantaten en andere bottransplantaten, is het enige product met klinische gegevens van niveau I.

CLARITY

Sociale impact naar de markt brengen — Een ratingbureau voor sociale impact en een door AI aangestuurde software-als-dienst-tool waarmee beleggers de sociale impact van hun beleggingsportefeuilles kunnen optimaliseren. Dankzij de financiële steun van H2020 kon Clarity grondig marktonderzoek uitvoeren en een strategisch marketingplan uitvoeren waarmee Clarity AI zich kon positioneren als marktleider op het gebied van de beoordeling van sociale impact. Deze toegenomen zichtbaarheid op de markt heeft een cruciale rol gespeeld bij het aantrekken en binnenhalen van nieuwe klanten die op zoek zijn naar betrouwbare, geavanceerde tools om de sociale impact van hun beleggingsportefeuilles te optimaliseren. H2020 heeft ook de ontwikkeling van geavanceerde technologieën en methodologieën mogelijk gemaakt, waardoor het product is versterkt en uitgebreid.

Bron: ERK, op basis van door de bezochte kmo's verstrekte informatie.

- 51** Wij troffen echter ook gevallen aan waarin de technologieoverdracht weliswaar succesvol was, maar de marktintroductie werd stopgezet na een bedrijfsovername of vanwege een ontoereikende marktvraag. Uit deze gevallen bleek dat er behoefte is aan krachtigere waarborgen om de voortzetting van de innovatie na afloop van de financiering te verzekeren, ook in situaties als overnames of marktproblemen. Door de toegang tot belangrijke resultaten te garanderen, kunnen de resultaten van technologieoverdracht worden beschermd en behouden (zie [kader 3](#)).

Kader 3

Voorbeelden van stopgezette technologieoverdracht in onze steekproef

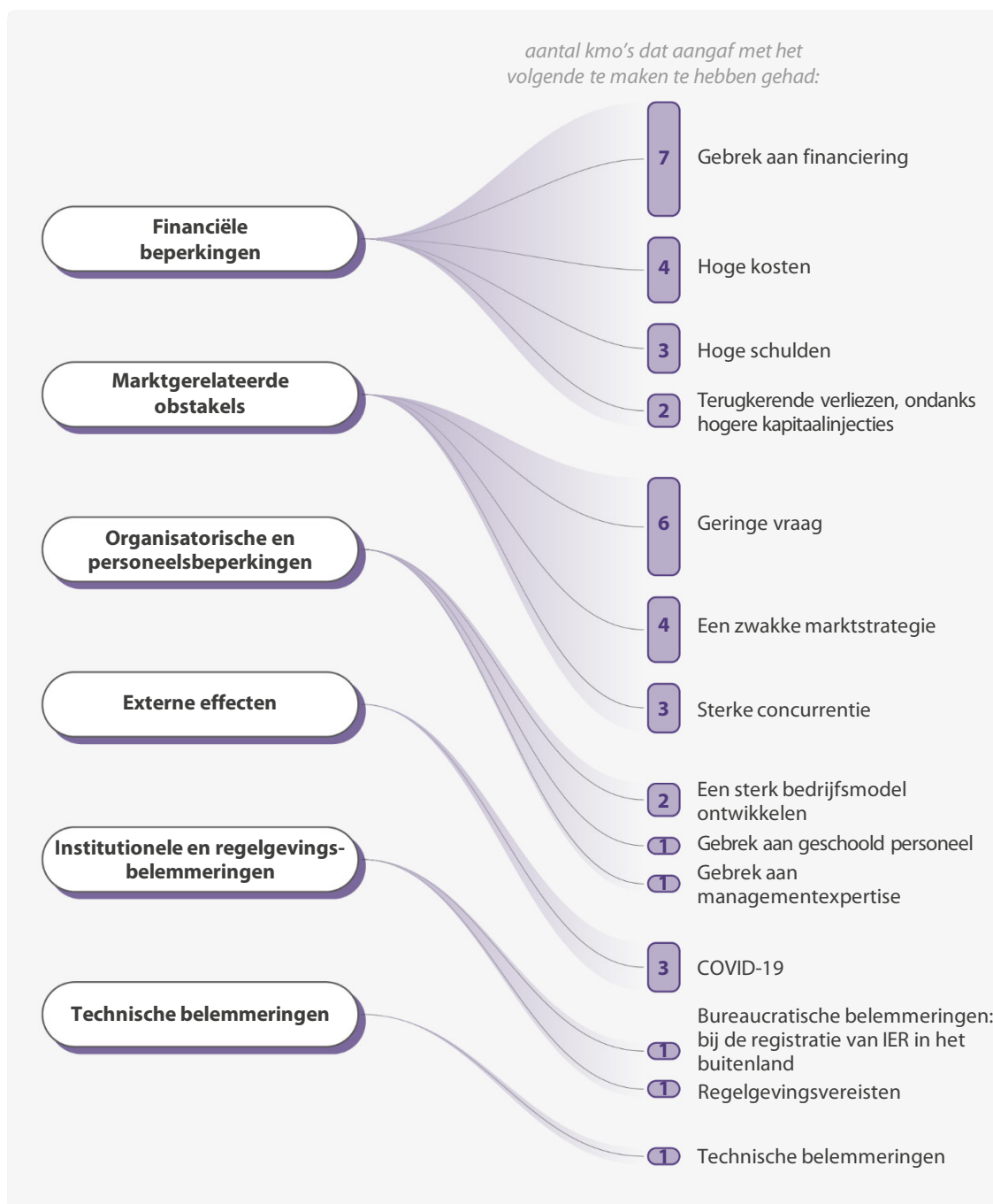
Een kmo-project in Finland op het gebied van ICT (in het kader van het “Open Disruptive Innovation Scheme”) met potentieel voor opschaling werd stopgezet na de verkoop van het bedrijf, waarna het proces van technologieoverdracht werd onderbroken.

Een kmo-project in Hongarije op het gebied van nanotechnologieën (bedoeld om de toepassing ervan te versnellen) werd na de voltooiing beëindigd vanwege een gebrek aan vraag. Tegen het einde van het project hadden de verwerkende industrieën hun bestellingen geannuleerd.

Bron: ERK.

- 52** Hoewel het kmo-instrument bedoeld was om ondersteuning te bieden bij de commercialisering, bleef de marktacceptatie beperkt. Wij stelden vast dat twee van de 13 bezochte kmo's met één begunstigde die subsidies hadden ontvangen, geen groei vertoonden en geen enkele andere vorm van financiering konden verkrijgen. Nog eens zeven van de 13 bezochte kmo's hadden de commercialiseringsfase bereikt, maar hun technologische resultaten vonden geen ingang op de markt. Hoewel deze kmo's blij gaven van technologische vooruitgang en innovatiecapaciteit, werd de commercialisering belemmerd door tal van factoren, zoals financiële beperkingen, marktgerelateerde obstakels, personeelsbeperkingen, belemmeringen van regelgevende of technologische aard of andere externe factoren (zie [figuur 7](#)).

Figuur 7 | Factoren die de marktacceptatie bij de bezochte kmo's (met één begunstigde) beperken

Bron: ERK, op basis van door de bezochte kmo's verstrekte informatie.

53 Tot slot heeft de Commissie in het kader van het kmo-instrument de subsidiesteun aangevuld met diensten ter ondersteuning van de marktacceptatie, waaronder coaching om bedrijfsmodellen te verfijnen en de investeringsgereedheid te verbeteren, alsook deelname aan netwerkevenementen om de zichtbaarheid te vergroten. In onze steekproef hadden drie kmo's die hun resultaten met succes op de markt hadden gebracht, ook coaching ontvangen (zie [kader 4](#)).

Kader 4

Voorbeeld van een kmo met een succesvolle marktacceptatie, die coaching en acceleratiediensten ontvangt

Dankzij EU-steun kon een kmo een innovatieve, volledig geautomatiseerde industriële machine ontwikkelen voor de inspectie van gevriesdroogde geneesmiddelen, ook wel gevriesdroogde producten genoemd. Dit zijn materialen — vaak geneesmiddelen, biologische producten of levensmiddelen — die zijn gedehydrateerd via een proces bij lage temperatuur (sublimatie), waarbij bevroren water rechtstreeks van vaste stof in damp overgaat.

De commercialisering werd gerealiseerd door middel van succesvolle verkoop en uitvoer, octrooien en strategische partnerschappen. Het innovatieve product werd opgenomen in de productportefeuille van de onderneming, wat inkomsten genereerde en het Europese leiderschap op het gebied van farmaceutische inspectietechnologieën versterkte. De kmo groeide uit tot een grote onderneming.

Dankzij de coaching kon het bedrijf zijn investeringsgereedheid verbeteren en zijn commercialiseringsstrategie verder verfijnen.

Ondersteuning op het gebied van netwerken en zichtbaarheid stelde de onderneming in staat om haar uitvoer van het product te vergroten en het in haar productportfolio op te nemen.

Bron: ERK, op basis van door de bezochte kmo's verstrekte informatie.

- 54** Dit waren echter geïsoleerde gevallen en in het kader van het programma werd niet systematisch nagegaan of de coaching bijdroeg aan betere exploitatieresultaten. Daardoor blijft het onduidelijk in hoeverre de coachingdiensten hebben bijgedragen aan de marktacceptatie binnen de bredere groep kmo's.

De initiatieven en instrumenten van de Commissie ter ondersteuning van kennisoverdracht hadden een beperkte zichtbaarheid en impact

- 55** Voor de verspreiding en benutting van innovatieactiviteiten gericht op kmo's werd gebruikgemaakt van verschillende instrumenten die bedoeld waren om de zichtbaarheid te vergroten en kennisoverdracht te ondersteunen. Net als bij eerdere onderzoeksprogramma's waren de belangrijkste kanalen onder meer [CORDIS](#) (projectsamenvattingen), intellectuele-eigendomsrechten (IER's), projectwebsites, evenementen en netwerken, en coaching ter ondersteuning van communicatie en de ontwikkeling van bedrijfsmodellen.
- 56** Uit onze bezoeken aan de kmo's bleek echter dat de doeltreffendheid varieerde en dat de verspreiding en benutting niet consequent op investeerders waren afgestemd. Kmo's maakten gebruik van uiteenlopende benaderingen, waaronder octrooien en demonstratiemodellen, collegiaal getoetste publicaties en klinische demonstraties, websites en advertentienetwerken, en communicatie met investeerders (zie [kader 5](#)).

Kader 5

Kanalen voor verspreiding en benutting: wisselende doeltreffendheid en zwakke koppeling met benutting

Octrooien en andere intellectuele-eigendomsrechten

Zes van de bezochte kmo's maakten hier gebruik van, maar slechts twee van hen wisten de verspreiding van IER's om te zetten in meetbare exploitatieresultaten (door octrooien te koppelen aan commercialisering en internationale verkoop).

Andere kmo's dienden octrooiaanvragen in, maar hadden moeite met de handhaving of het strategisch gebruik ervan, waardoor de impact beperkt bleef.

Eén kmo registreerde aanvankelijk een merk, maar stopte hiermee vanwege de kosten en het beperkte rendement; deze kmo beschikt momenteel niet over actieve IER's.

Websites en LinkedIn

Meest voorkomende verspreidingsactiviteit (toegepast door zeven van de negen kmo's).

Zes bezochte kmo's meldden beperkte interne middelen voor gestructureerde verspreiding, en drie gaven aan de zichtbaarheid bewust te beperken vanwege hun afhankelijkheid van één enkele klant of uit bezorgdheid over vertrouwelijkheid.

CORDIS

De transparantie nam toe, maar CORDIS functioneerde in onze steekproef niet als instrument voor exploitatie.

Geen van de kmo's noemde CORDIS expliciet als verspreidingskanaal.

Uit de evaluatiegegevens blijkt tevens dat informatie over exploiteerbare resultaten vaak onvolledig of inconsistent was, of niet was afgestemd op de behoeften van de gebruikers, waardoor de bijdrage aan commercialisering werd verzwakt.

Bron: ERK, op basis van door de bezochte kmo's verstrekte informatie.

- 57** Tot slot werd in het kader van H2020 het initiatief “**Innovatieradar**” gelanceerd om technologieoverdracht te ondersteunen door innovaties met een groot potentieel in kaart te brengen en de innovaties die het meest marktrijp zijn onder de aandacht te brengen. Volgens de evaluatie achteraf van H2020 was meer dan de helft van de begunstigden echter niet op de hoogte van dit instrument.

De doeltreffendheid van de nieuwe, in het kader van Horizon Europa ingevoerde instrumenten moet nog worden aangetoond

- 58** In het kader van het huidige Horizon Europa-programma heeft de Commissie de instrumenten van H2020 uitgebreid en herzien (bv. [EIC-Pathfinder](#), [EIC-Transition](#), [EIC-Accelerator](#), het [Horizon Results Platform](#), de [Horizon Results Booster](#) en de versterkte diensten van de [beleidsondersteuningsfaciliteit](#)). Op basis van de beschikbare documentatie en evaluatieverslagen hebben wij het beoogde doel van de H2020-instrumenten vergeleken met dat van de instrumenten die in het kader van het huidige Horizon Europa-programma zijn ingevoerd of herzien, waarbij we ons specifiek hebben gericht op de ondersteuning die deze instrumenten bieden voor technologieoverdracht, marktacceptatie, verspreiding en benutting (zie [bijlage IV](#)).
- 59** De Commissie heeft de doeltreffendheid van de H2020-instrumenten niet beoordeeld. Bovendien bleek uit onze analyse ten tijde van de controle dat de belangrijkste tekortkomingen van de instrumenten wat betreft hun vermogen om technologieoverdracht te ondersteunen, de marktacceptatie te verbeteren en de verspreiding te versterken, ook in het huidige Horizon Europa-programma blijven bestaan. De Commissie werkt aan nieuwe initiatieven op dit gebied en voert deze uit.
- 60** Voor het MFK 2028-2034 is de Commissie voornemens het EFC op te richten en, in nauwe samenhang met maar losstaand van dit fonds, het komende Horizon Europa-programma voort te zetten. Het voorstel voor het EFC maakt deel uit van een bredere aanpak ter versterking van het concurrentievermogen, de technologische soevereiniteit en de veerkracht van de EU en zal innovatieve start-ups en kmo's ondersteunen. In ons [advies](#) over het EFC benadrukken wij de voordelen van gecombineerde en cumulatieve financiering en geven wij aan ingenomen te zijn met het voorstel om één toegangspoort op te zetten om de toegang te vergemakkelijken, met name voor kmo's.

Binnen het monitoringkader van Horizon 2020 werd niet doeltreffend aandacht besteed aan de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van de deelnemers

- 61** In de [effectbeoordeling](#) van H2020 merkte de Commissie de “innovatiekloof” in Europa aan als een belangrijke tekortkoming die ten grondslag ligt aan de lage productiviteit en het afnemende concurrentievermogen. Zij benadrukte het belang van het ontwikkelen van baanbrekende technologieën en het omzetten daarvan in innovaties (nieuwe producten, processen en diensten) die door de bredere economie worden overgenomen. Daarnaast werd het verband benadrukt tussen de innovatiecapaciteit van bedrijven en hun rendement op investeringen, uitvoerprestaties en werkgelegenheid ¹⁵.
- 62** In dit hoofdstuk wordt onderzocht of de Commissie een adequaat kader heeft opgezet om te monitoren hoe H2020 en de prioriteit “Industrieel leiderschap” hebben bijgedragen tot de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers.

De doelstellingen en indicatoren van het programma waren niet bedoeld om de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers te meten, noch werden deze gemeten

De doelstellingen waren te ruim gedefinieerd om een algemene prestatiemeting mogelijk te maken

- 63** Uit onze analyse bleek dat de programmadoelstellingen die binnen het rechtskader van H2020 waren vastgelegd, niet gedetailleerd genoeg waren om de vooruitgang bij het behalen ervan te meten. Zowel de algemene als de specifieke doelstellingen die in de [H2020-verordening](#) zijn vastgelegd, waren in strategische termen geformuleerd en hadden een breed karakter. Dit gold ook voor de aanvullende doelstellingen voor de belangrijkste thematische gebieden, zoals ICT, nanotechnologieën, geavanceerde materialen, biotechnologie, geavanceerde fabricage en verwerking, en innovatie bij kmo's, zoals vastgelegd in de bijlagen bij de rechtsgrondslag (zie [figuur 8](#)).

¹⁵ [Effectbeoordeling](#), deel 2, blz. 7.

Figuur 8 | H2020-programma: algemene en specifieke doelstelling voor LEIT

Bron: H2020-verordening, artikel 5 en bijlage I.

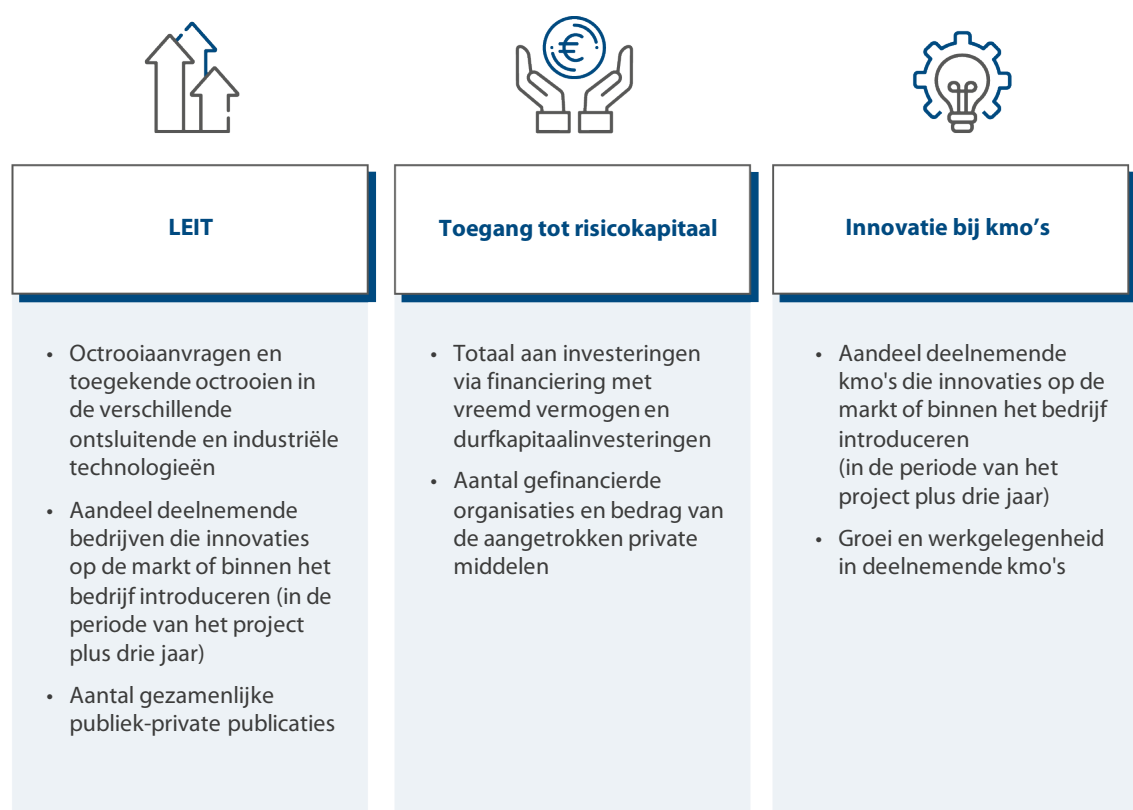
- 64** Ook voor het huidige [Horizon Europa-programma](#) heeft de Commissie geen operationele doelstellingen vastgesteld voor elk specifiek thematisch gebied, maar wel voor het programma als geheel. Dit staat in contrast met andere EU-programma's ter ondersteuning van onderzoek en innovatie. Zo merken wij op dat het [programma Digitaal Europa](#)¹⁶ voor elk van zijn vijf specifieke thematische gebieden operationele doelstellingen omvat.

¹⁶ Verordening (EU) 2021/694.

De indicatoren die voor Horizon 2020 werden gebruikt, waren niet geschikt voor monitoring van de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van bedrijven

65 Het Financieel Reglement van de EU schrijft voor dat de uitgaven van de EU prestatiegericht moeten zijn en dat de verwezenlijking van de doelstellingen moet worden gemonitord aan de hand van prestatie-indicatoren¹⁷. De [H2020-verordening](#)¹⁸ schreef tijdgebonden indicatoren voor die realistisch moesten zijn, de interventielogica moesten weerspiegelen en moesten aansluiten bij de hiërarchie van doelstellingen en activiteiten van het programma. Daarnaast waren in het [uitvoeringsbesluit](#) inzake H2020 zeven verplichte prestatie-indicatoren¹⁹ vastgelegd voor “Industrieel leiderschap” (zie [figuur 9](#)).

Figuur 9 | Prestatie-indicatoren voor de prioriteit “Industrieel leiderschap”

Bron: ERK, op basis van Besluit 2013/743/EU van de Raad.

¹⁷ Artikel 30 van [Verordening \(EU, Euratom\) nr. 966/2012](#), artikel 33 van [Verordening \(EU, Euratom\) 2018/1046](#) en artikel 33 van [Verordening \(EU, Euratom\) 2024/2509](#).

¹⁸ Overweging 46.

¹⁹ Bijlage II bij [Besluit 2013/743/EU van de Raad](#). In juni 2012 werden in de effectbeoordeling slechts drie mogelijke indicatoren vastgesteld, één voor elke specifieke doelstelling.

- 66** De Commissie stelde vervolgens monitoringregelingen vast, waaronder definities van elke indicator, gegevensvereisten, uitgangswaarden en streefdoelen. H2020 zou worden beoordeeld op resultaten en impact, gemeten aan de hand van deze indicatoren.
- 67** Wij stelden aanzienlijke verschillen vast in de manier waarop de verwachte impact werd gedefinieerd voor samenwerkingsacties en kmo-acties in de werkprogramma's voor de thematische gebieden ICT, NMBP en innovatie bij kmo's. Bij samenwerkingsacties had de verwachte impact betrekking op een breder scala aan doelstellingen dan alleen economische prestaties. Bij acties met betrekking tot innovatie bij kmo's lag de nadruk duidelijker op de economische gevolgen voor de ondersteunde bedrijven (zie [figuur 10](#)).

Figuur 10 | Voorbeelden van beschrijvingen van de verwachte impact in werkprogramma's

Projecten in samenwerkingsverband

Verwachte impact van de actie "Zeer efficiënte isolatiematerialen met verbeterde eigenschappen" in het NMBP-werkprogramma 2016-2017

(Actiecode: EEB-01-2016)

In vergelijking met de meest geavanceerde materialen en componenten zouden de nieuw ontwikkelde materialen de volgende voordelen moeten opleveren:

- een verbetering van ten minste 25 % van de isolatie-eigenschappen op componentniveau;
- een verlaging van ten minste 20 % van de totale kosten in vergelijking met bestaande oplossingen;
- een verbetering van de duurzaamheid van de onderdelen met ten minste 20 %;
- naleving van de duurzaamheidsbeginselen;
- het verbeteren van de binnenluchtkwaliteit;
- aantoonbaar groot replicatiepotentieel, zowel bij nieuwbouw als bij renovatie in Europa;
- eenvoudigere uitvoering;
- een vermindering van ten minste 15 % van het energieverbruik gedurende de gehele levenscyclus van een gebouw;
- bijdrage aan normalisatie- en certificeringsactiviteiten.

Kmo-acties

Verwachte impact van de actie "Het versnellen van de invoering van nanotechnologieën, geavanceerde materialen of geavanceerde fabricage- en verwerkingstechnologieën door kmo's" in het NMBP-werkprogramma 2014-2015

(Actiecode: H2020-SMEINST-2-2014)

Verwachte impact:

- het verbeteren van de winstgevendheid en de groeiprestaties van kmo's door nieuwe en bestaande kennis te combineren en om te zetten in innovatieve, disruptieve en concurrerende oplossingen, waarmee Europese en wereldwijde zakelijke kansen worden benut;
- marktacceptatie en verspreiding van innovaties die specifieke uitdagingen op een duurzame manier aanpakken;
- toename van particuliere investeringen in innovatie, met name het aantrekken van particuliere mede-investeerders en/of vervolginvesteringen;
- de verwachte impact moet duidelijk worden beschreven in kwalitatieve en kwantitatieve termen (bv. wat betreft omzet, werkgelegenheid, marktaandeel, beheer van intellectuele eigendom, verkoop, rendement op investering en winst).

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

- 68** Bovendien constateerden wij dat de Commissie indicatoren had vastgesteld op het gebied van “groei en werkgelegenheid”, namelijk veranderingen in de omzet en het aantal werknemers, waarbij er niet noodzakelijkerwijs een oorzakelijk verband bestaat tussen de projectresultaten en de economische prestaties. Daarnaast had de Commissie in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” alleen gegevens voor deze indicatoren verzameld voor kmo’s, hoewel ook andere soorten ondernemingen met winstoogmerk aan projecten in samenwerkingsverband hadden deelgenomen.
- 69** We stelden eveneens inconsistenties vast in de definitie van vergelijkbare indicatoren bij de verschillende specifieke doelstellingen. Zo verschilde de indicator voor het meten van innovaties die in het kader van LEIT op de markt zijn gebracht (“aandeel deelnemende bedrijven die innovaties binnen het bedrijf introduceren”) van de overeenkomstige indicator in het kader van het kmo-instrument (gedefinieerd als het “aantal en aandeel van deelnemende kmo’s die innovaties binnen het bedrijf of op de markt hebben geïntroduceerd”) ²⁰. Hoewel het om vergelijkbare indicatoren ging, was de manier waarop deze waren gedefinieerd niet consistent (bij de laatste was ook het aantal deelnemers meegerekend), waardoor ze niet met elkaar konden worden vergeleken. Bovendien waren beide definities dubbelzinnig, omdat ze waren gebaseerd op zelfrapportage door begunstigen over de vraag of innovaties waren geïntroduceerd of gepland (tijdens de looptijd van het project of in de daaropvolgende drie jaar).
- 70** Verder heeft de Commissie alleen gegevens verzameld tijdens de uitvoering van het project en heeft zij de commercialiseringsfase na de voltooiing van het project niet in aanmerking genomen. De informatie werd verzameld via periodieke rapportages aan het einde van elke projectfase ²¹ en de Commissie heeft na de voltooiing van de projecten geen verdere informatie meer opgevraagd.
- 71** Tot slot werd er slechts voor één van de zeven verplichte indicatoren (“aantal gefinancierde organisaties en bedrag van de aangetrokken private middelen”) een uitgangswaarde vastgesteld, en werden er geen uitgangswaarden verstrekt voor zes van de zeven verplichte prestatie-indicatoren voor “Industrieel leiderschap”.

²⁰ Indicatoren van Horizon 2020.

²¹ Sjabloon voor het periodieke H2020-verslag.

Sommige nationale agentschappen maken gebruik van indicatoren die beter geschikt zijn voor monitoring van de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van bedrijven

72 Wij hebben ook de indicatoren die voor H2020 werden gebruikt, vergeleken met die van de nationale innovatieagentschappen in de vijf bezochte lidstaten. In drie lidstaten (Finland, Nederland en Spanje) maakten nationale innovatieagentschappen gebruik van indicatoren die beter geschikt waren dan de door de Commissie vastgestelde indicatoren om de verwachte en daadwerkelijke economische opbrengsten te meten. Het Spaanse agentschap hanteerde bijvoorbeeld als indicator het aandeel van de bedrijfsomzet en -uitvoer dat op verschillende tijdstippen toe te schrijven was aan technologische innovaties uit gefinancierde projecten (het verwachte aandeel aan het einde van het project en het werkelijke aandeel na commercialisering). In Nederland monitorde het agentschap, in het kader van het missiegerichte innovatiebeleid en de projecten van het Nationaal Groeifonds, de economische prestaties van bedrijven. In Finland monitorde het agentschap nauwlettend de groei en uitvoerprestaties van bedrijven.

73 Bovendien volgden de door ons bezochte agentschappen de economische prestaties van bedrijven niet alleen tijdens de uitvoering van projecten, maar ook na de voltooiing ervan. Voorbeelden hiervan zijn:

- In Nederland werden de economische prestaties van bedrijven tijdens en na de voltooiing van projecten door het agentschap gemonitord.
- In Spanje verzamelt het monitoringsysteem van het agentschap informatie bij de voltooiing van projecten en twee jaar nadat de resultaten op de markt zijn gebracht.
- In Finland beoordeelde het overheidsagentschap de gefinancierde projecten ook na de voltooiing ervan.
- In Italië monitorde het overheidsagentschap de resultaten, zowel tijdens de uitvoering als na de voltooiing van projecten.
- In Hongarije monitorde de overheidsagentschappen de resultaten van bepaalde overheidsopdrachten na de voltooiing ervan en gedurende de “respijtperiode” (drie jaar), maar niet daarna.

De monitoring door de Commissie is noch op specifieke entiteiten, noch op de lange termijn gericht

Bij de monitoring door de Commissie ligt de nadruk niet op de gevolgen voor de ondersteunde entiteiten

- 74** De monitoring van Horizon 2020 door de Commissie was niet expliciet gericht op het verzamelen van informatie van deelnemers over meerdere kaderprogrammeringsperioden heen, noch op het gebruik van dergelijke gegevens voor longitudinale studies. Een dergelijke aanpak zou vereisen dat voor elke entiteit een unieke identificatiecode wordt vastgesteld en dat wijzigingen in de juridische structuur ervan in de loop van de tijd worden bijgehouden (zoals fusies, spin-offs of beëindiging van activiteiten). Dit is het geval voor alle subsidieovereenkomsten in het eGrants-systeem van de Commissie.
- 75** Niettemin waren de monitoring door de Commissie en de opzet van de databank eerder gericht op projecten dan op de deelnemende entiteiten. Gedetailleerde gegevens over innovaties, zoals het aantal IER's per deelnemer, waren niet beschikbaar, behalve bij projecten met één begunstigde, waarbij er één deelnemer per project was. Bovendien zijn de monitoringsystemen van de Commissie en de EIB-groep niet geïntegreerd. Hierdoor is het onmogelijk om entiteitspecifieke gegevens te genereren voor het gehele scala aan H2020-financieringsinstrumenten.
- 76** Daarnaast was er in CORDA, de monitoringdatabank van de Commissie, geen informatie beschikbaar over de financiële situatie van de deelnemers. Hierdoor was het onmogelijk om de economische prestaties van de deelnemende bedrijven in de loop van de tijd op een zinvolle manier te monitoren. Volgens de Commissie zijn vanaf 2023 in sommige gevallen financiële gegevens uit de Orbis-databank in CORDA geüpload.
- 77** Ook in het kader van het huidige Horizon Europa-programma levert het monitoringsysteem van de Commissie niet alle gegevens die nodig zijn om een uitgebreide langetermijnanalyse per deelnemer uit te voeren. Daardoor kunnen het rendement op overheidsinvesteringen en de bedrijfsspecifieke effecten op langere termijn niet op betrouwbare wijze worden gemonitord of beoordeeld.
- 78** Tot slot hebben we in ons [advies](#) over het voorstel van de Commissie voor het volgende Horizon Europa-programma (2028-2034) opgemerkt dat de voorgestelde indicatoren het niet eenvoudig zouden maken om bedrijfsspecifieke gegevens te verzamelen. Bijgevolg zullen de in dit verband vastgestelde beperkingen van toepassing blijven.

In de eindbeoordeling van projecten door de Commissie werden de resultaten op het gebied van verspreiding en de verwezenlijking van het bedrijfsplan niet consequent gecontroleerd

- 79** Aan het einde van elke rapportageperiode moeten deelnemers monitoringgegevens (zoals het aantal IER's, de omzet of het aantal werknemers) in CORDA invoeren. Wij stelden echter vast dat niet alle soorten intellectuele eigendom die voortvloeien uit innovaties in de databank waren opgenomen, aangezien bedrijfsgeheimen en softwarelicenties niet onder de verzoeken om gegevens vielen. Ondertussen beschermden slechts negen van de 25 bezochte kmo's hun innovatieresultaten via octrooien, terwijl zeven dat deden via bedrijfsgeheimen of softwarelicenties. Dit wordt ook bevestigd door de antwoorden op onze enquête: 29 kmo's (goed voor ongeveer 34 % van de antwoorden) gaven aan dat hun resultaten uit H2020-projecten hadden geleid tot een aanvraag voor nieuwe octrooien. Tegelijkertijd hadden nog eens 52 projecten (61 % van de antwoorden) andere innovatieresultaten opgeleverd dan octrooien.
- 80** Sommige deelnemers, met name bij projecten met één begunstigde, hadden in hun definitieve bedrijfsplannen informatie opgenomen over bedrijfsgeheimen of softwarelicenties. Aangezien dit soort IER-gegevens echter niet in de databank van de Commissie worden opgenomen, vallen ze evenmin onder de monitoring.
- 81** Tegelijkertijd stelden wij, wat de indicator voor octrooien betreft, methodologische problemen vast die tot een systematische overrapportage hadden geleid, omdat de indicator ook "achtergrondoctrooien" omvatte, d.w.z. octrooien die vóór de start van het project waren aangevraagd. Deze IER's hielden geenszins verband met de H2020-financiering, maar waren wel verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de indicatorwaarden. Wat betreft de LEIT-projecten die in het kader van H2020 worden gefinancierd, werden slechts 147 van de 642 octrooiaanvragen die de Commissie tot 2025 had gerapporteerd (ongeveer 23 %) en 62 van de 261 verleende octrooien (ongeveer 24 %) ingediend nadat de projecten van start waren gegaan.
- 82** We hebben ook bepaalde ramingen uit de bedrijfsplannen vergeleken met de daadwerkelijke economische resultaten om na te gaan in hoeverre de ramingen die de deelnemers in hun bedrijfsplan hadden opgenomen, realistisch waren. Bij minstens drie van de 13 bezochte kmo's met één begunstigde die voor ten minste enkele jaren financiële overzichten hadden verstrekt, stelden we vast dat in hun oorspronkelijke bedrijfsplannen de potentiële verbetering van hun economische prestaties — hetzij op het gebied van werkgelegenheid, hetzij op het gebied van omzet — aanzienlijk (d.w.z. met ten minste een derde) was overschat (zie [kader 6](#)).

Kader 6

Enkele voorbeelden van te optimistische bedrijfsplannen

Voor een Italiaanse kmo uit onze steekproef, waarbij de ramingen in het definitieve bedrijfsplan dat aan het einde van het project werd ingediend, werden de volgende vergelijkingen gemaakt:

- Het werkelijke aantal werknemers bedroeg 54 % van de raming voor 2021, 57 % voor 2022, 37 % voor 2023 en slechts 25 % voor 2024.
- De werkelijke inkomsten bleven aanzienlijk achter bij de ramingen: ze bedroegen ongeveer 15 % van de oorspronkelijke ramingen voor 2021, 4 % voor 2022 en 2023 en slechts 1 % voor 2024.

Volgens de financiële overzichten beschikte een Spaanse kmo in 2015 over activa van in totaal 1,5 miljoen EUR. In het bedrijfsplan, dat in 2015 in de subsidieovereenkomst was opgenomen, werden voor 2019 activa van in totaal 80 miljoen EUR geraamd. Eind 2019 vermeldde de financiële overzichten van datzelfde bedrijf echter activa van in totaal slechts 4 miljoen EUR.

Bron: ERK, op basis van door de Commissie en de bezochte kmo's verstrekte informatie.

- 83** Tot slot constateerden we gevallen waarin aanvragers die op verschillende oproepen hadden gereageerd, in hun bedrijfsplan voor een eerdere oproep te optimistische ramingen hadden opgenomen, die vervolgens in hun subsidieaanvragen voor latere oproepen naar beneden werden bijgesteld. Een systematische evaluatie door de Commissie aan het einde van het project zou deelnemers extra kunnen stimuleren om degelijkere en realistischere voorstellen en bedrijfsplannen op te stellen en zo een realistischere inschatting te geven van de mogelijke gevolgen van deelname aan de EU-onderzoeks- en innovatieprogramma's voor hun economische prestaties.

Door de beperkte follow-up na de voltooiing van projecten kon de commercialisering en opschaling door kmo's niet worden beoordeeld

- 84** In reactie op onze enquête noemden kmo's sterke deskundigheid (ongeveer 46 %) en innovatiematuriteit en marktvraag (ongeveer 52 %) als belangrijkste drijfveren voor hun marktactiviteiten. Uit het bewijsmateriaal dat tijdens onze controle bij de bezochte kmo's was verzameld, bleek echter dat deze factoren niet systematisch tot opschaling leidden.

- 85** Meer dan de helft van de bezochte kmo's die aan projecten in samenwerkingsverband deelnamen (zeven van de 12 kmo's) bracht de resultaten daarvan niet op de markt. Dit was voornamelijk te wijten aan het ontbreken van een dergelijk voornemen (drie gevallen), een beperkt concurrentievermogen ten opzichte van andere marktoplossingen (één geval), en het feit dat de oplossing verouderd was (twee gevallen) of aan een zakelijke beslissing (één geval). Ook gaf meer dan de helft van de bezochte kmo's die als enige begunstigde aan projecten deelnamen (zeven van de 13 kmo's) aan dat er na de voltooiing van de projecten behoefte was aan aanvullende ondersteuning. We troffen ook twee gevallen aan waarin de kmo haar bedrijfs- of O&I-activiteiten staakte, hetzij omdat zij geen verdere financiering had verkregen, hetzij als gevolg van een zakelijke beslissing. Hoewel het rendement van O&I inherent onzeker is, zijn wij van mening dat deze cijfers tekortkomingen weerspiegelen in de wijze waarop de Commissie de meest veelbelovende projecten en de daaruit voortvloeiende financieringsbehoeften aan het einde van het project identificeert.
- 86** In dit verband hebben wij kennis genomen van een initiatief voor goede praktijken van het Agentschap van de Europese Unie voor het ruimtevaartprogramma (Euspa), dat gedeeltelijk wordt gefinancierd in het kader van het huidige Horizon Europa-programma en dat gericht is op het bevorderen van de marktontwikkeling van de downstreamsector van de EU-ruimtevaart en de toepassing van ruimtevaartgebaseerde oplossingen ([CASSINI](#)). In het kader van dit initiatief worden de projectresultaten van de deelnemers nauwlettend gemonitord en wordt vervolfinanciering toegekend, zodat de projectresultaten verder kunnen worden uitgewerkt met het oog op hun markttoegang.
- 87** We hebben ook de effecten na de voltooiing van het project op de economische prestaties van de 25 bezochte kmo's geëvalueerd, aangezien deze informatie niet beschikbaar is binnen het monitoringkader van de Commissie. Bijna alle 12 in onze steekproef opgenomen kmo's die deelnamen aan projecten in samenwerkingsverband traden voornamelijk op als technologieontwikkelaars. Hoewel de subsidies tijdens de uitvoeringsfase meer inkomsten opleverden, slaagden ten minste negen van hen er niet in de projectresultaten op de markt te brengen. Wij konden daarom geen oorzakelijk verband vaststellen tussen de technologische output van het project en de economische prestaties van de bedrijven.
- 88** Het is positief dat we voor de vier gevallen waarin deelnemers erin slaagden de resultaten van technologische ontwikkelingen om te zetten in marktacceptatie, de belangrijkste factoren hebben geïdentificeerd die aan de basis lagen van deze succesverhalen (zie [figuur 11](#)).

Figuur 11 | Belangrijkste factoren achter economische succesverhalen

ICT (Open Disruptive Innovation Scheme)

Hongarije

Uitstekende kwaliteit die voldoet aan de eisen van het hogere marktsegment: 2023 was een uitzonderlijk jaar waarin zij de omzet van hun innovatieve product verdrievoudigden ten opzichte van 2022 (door een combinatie van een lagere prijs en een grotere vraag). In 2024 kende de omzet van het innovatieve product een terugval (ongeveer een half miljoen) doordat er meer concurrenten op de markt kwamen. De omzet is gedaald, maar is stabiel.

Vraaggestuurd: Hoewel de kmo niet van plan is het product verder te ontwikkelen — aangezien de vraag inmiddels is verschoven van dergelijke hoogwaardige technologieën naar technologieën van gemiddelde kwaliteit — is zij niettemin van mening dat er nog steeds vraag naar dit product bestaat.

Italië

Succesfactoren die in de voorstelfase zijn ingevoerd: Hieronder viel onder meer een analyse van de uitdagingen en behoeften op de markt, waaronder de vraag en de betrokkenheid van belanghebbenden.

Horizon 2020-financiering: Hierdoor kon de Italiaanse kmo concurrerend zijn op de markt, als eerste aanbieder van dit soort oplossingen.

Spanje

Een innovatieve oplossing die doeltreffend inspeelt op de behoeften van klanten

H2020-financiering: Hierdoor kon de Spaanse kmo haar middelen richten op de creatie van het best mogelijke product, waardoor de ontwikkeling en de marktrijpheid ervan werden versneld. De onderneming ontwikkelde een

technologieplatform op het gebied van duurzaamheid dat gebruikmaakt van machinaal leren en big data om investeerders, organisaties en consumenten milieu- en maatschappelijke inzichten te bieden.

Gezondheidszorg

Nederland

Klinische gegevens die van goede kwaliteit blijken te zijn: Het product is het enige in zijn soort waarvoor klinische gegevens van niveau I beschikbaar zijn, waaronder gegevens van patiënten met een verhoogd risico (bv. rokers).

H2020-financiering: Deze financiering speelde een cruciale rol bij het op gang brengen van de uiteindelijk succesvolle commercialisering van het product en hielp de kmo bij het verkrijgen van preklinische gegevens voor verspreiding, het verkrijgen van wettelijke goedkeuringen,

het aanwerven van een wetenschapper voor (pre)klinische ontwikkeling ten behoeve van verspreiding (voor zichtbaarheid en wettelijke goedkeuringen), het aanwerven van een operator en het moderniseren van cleanrooms voor fabricage met de meest geavanceerde technieken. Dit hielp de Nederlandse kmo een geschikte fusiepartner te vinden en de commercialisering op gang te brengen. De eerste producten werden in 2018 in de EU en de VS op de markt gebracht.

Bron: ERK, op basis van door de bezochte kmo's verstrekte informatie.

Onjuiste of onvolledige gegevens hebben het vermogen van de Commissie ondermijnd om H2020 te monitoren

- 89** De Commissie monitort de gebruiksgegevens van H2020 uit verschillende bronnen, waaronder door de begunstigden zelf gerapporteerde gegevens (octrooien, innovaties, publicaties, omzet en banen) en gegevens van aangewezen instanties, zoals de EIB-groep.
- 90** In ons [Jaarverslag 2024](#) ²² werd gewezen op tekortkomingen in de betrouwbaarheid van de gerapporteerde H2020-gegevens. Dit werd bevestigd door onze controles ter plaatse in de vijf lidstaten, waar we bij 22 van de 33 projecten in onze steekproef gevallen van onvolledige en inconsistente rapportage hebben geconstateerd. Dit omvat onder meer het geval van twee kmo's waarvoor de gerapporteerde gegevens (over hun financiële situatie of het aantal werknemers) onjuist waren. Bij een ander project werden de jaarlijkse gegevens over de werkelijke en verwachte omzet en het aantal werknemers niet elk jaar door alle leden van het consortium verstrekt. Dit is toe te schrijven aan het feit dat de monitoringgegevens op basis van zelfrapportage worden verstrekt en niet systematisch door de Commissie worden gecontroleerd.
- 91** Op basis van de gegevens in CORDA heeft de Commissie indicatorwaarden berekend voor octrooien, innovatieve ondernemingen, publicaties, omzet en banen, die betrekking hebben op H2020 in zijn geheel. Deze waarden zijn op verschillende tijdstippen berekend en in verschillende contexten gerapporteerd. Aangezien de gegevensbronnen niet in de CORDA-databank waren opgenomen, konden wij de gerapporteerde indicatorwaarden niet verifiëren.
- 92** Bij de projecten in onze steekproef troffen we nog andere inconsistenties in de databank aan. Zo was bij vijf van de 18 projecten in samenwerkingsverband het aantal door de begunstigden gerapporteerde innovatieve ondernemingen hoger dan het aantal deelnemende bedrijven en kmo's in de consortia. Bovendien stelden we bij drie van de 15 projecten met één begunstigde vast dat de enige kmo in het project tweemaal was meegeteld als gevolg van onjuiste zelfrapportage.
- 93** Tot slot heeft het EIF niet gemonitord of de ondersteunde kmo's de onderzoeksresultaten met succes op de markt hebben gebracht of de resultaten hebben verspreid, hoewel monitoring wel in de delegatieovereenkomst was voorzien. Hierdoor werd elke mogelijkheid ondermijnd om de langetermijneffecten van de garantieregeling voor kmo's op de innovatie door de deelnemers te beoordelen.

²² Paragraaf 3.55: "Het ontbreken van details achter de gerapporteerde KPI's voor Horizon 2020 beperkt de betrouwbaarheid van de gepresenteerde gegevens aanzienlijk."

- 94** Deze tekortkomingen in de wijze waarop de programmadoelstellingen en -indicatoren waren vastgesteld, en in de kwaliteit en betrouwbaarheid van de monitoringgegevens, hadden ook gevolgen voor de evaluatie achteraf van de Commissie (zie ook de paragrafen [63–71](#)).

In de evaluatie achteraf van H2020 is niet gekeken naar de bijdrage van het programma aan de economische prestaties of de innovatiecapaciteit van de deelnemers

- 95** Op grond van de [H2020-verordening](#) ²³ moest de Commissie een tussentijdse evaluatie (uiterlijk eind 2017) en een evaluatie achteraf (uiterlijk eind 2023) van het programma uitvoeren. In het kader van de evaluatie achteraf moest de Commissie het programma evalueren, waarbij de achtergrond, de uitvoering en de successen werden beoordeeld, alsmede de effecten en duurzaamheid op de langere termijn, teneinde een onderbouwde basis te bieden voor beslissingen over vervolgmaatregelen ²⁴. Die evaluatie moest worden uitgevoerd aan de hand van de [richtsnoeren van de Commissie voor betere regelgeving](#).
- 96** Bij de beoordeling van de impact van door de EU gefinancierde onderzoeksprogramma's, en met name hun bijdrage aan de economische prestaties en de innovatiecapaciteit, komen enkele specifieke uitdagingen naar voren (zie [figuur 12](#)).

²³ Artikel 32.

²⁴ Artikel 32, lid 4.

Figuur 12 | Uitdagingen bij de beoordeling van de impact van door de EU gefinancierde onderzoeks- en innovatieprogramma's op de economische prestaties en de innovatiecapaciteit

Meerdere doelstellingen en instrumenten

Een zinvolle evaluatie van een overheidsmaatregel is onmogelijk zonder een duidelijk omschreven beleidsdoelstelling. Deze eis van duidelijkheid omvat ook transparantie over prioriteiten of wegingsfactoren indien een beleidsmaatregel tegelijkertijd verschillende doelstellingen dient. In de EU-programma's voor onderzoeksfinanciering zijn echter talrijke doelstellingen vastgesteld. Voor een evaluatie achteraf levert dit te grote aantal doelen, zonder enige indicatie over hoe potentieel concurrerende doelstellingen moeten worden gewogen, een fundamenteel probleem op. Bovendien zijn er voor door de EU gefinancierd onderzoek verschillende instrumenten die gericht zijn op uiteenlopende doelstellingen en soms concurrerende prioriteiten. Bevindingen uit de evaluatie van één instrument of een geselecteerde brede activiteitensector zijn mogelijk niet van toepassing op andere, waardoor het moeilijk is om algemene conclusies te trekken over de totale impact van de EU-financieringsprogramma's.

Toewijzings- en spillover-effecten

Het is problematisch om EU-financiering voor onderzoek en innovatie direct te koppelen aan effecten op het niveau van de industrie, de regio of de deelnemers, vanwege de tekortkomingen van het huidige kader. Bovendien bemoeilijken spillover-effecten — waarbij de voordelen ook ten goede komen aan anderen dan de directe ontvangers — de toewijzing.

Kwaliteit van gegevens

Over het algemeen wordt bij evaluaties gebruikgemaakt van monitoringgegevens die tijdens de uitvoering van het programma zijn verzameld en verwerkt; vaak lijdt de kwaliteit van evaluaties achteraf onder onvolledige of onnauwkeurige gegevens.

Prestatie-indicatoren

Bij een evaluatie achteraf moet de mate waarin beleidsdoelstellingen zijn bereikt, worden gekwantificeerd op basis van robuuste en betrouwbare prestatie-indicatoren. In de praktijk is het echter vaak moeilijk om dergelijke indicatoren vooraf vast te stellen.

Problemen met de timing

Vanwege beperkingen in verband met de gegevens zijn de meeste evaluaties van de impact van onderzoeksprogramma's gericht op kortetermijneffecten, hoewel het vaak jaren tot decennia duurt voordat de daadwerkelijke impact van onderzoeksfinanciering zichtbaar wordt.

Bron: ERK.

- 97** In dit hoofdstuk wordt onderzocht in hoeverre de Commissie bij de beoordeling van de bijdrage van het H2020-programma aan de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers met deze uitdagingen rekening heeft gehouden.

De H2020-verordening vereiste geen evaluatie van de gevolgen voor de deelnemers

- 98** Volgens de [H2020-verordening](#)²⁵ was de evaluatie achteraf onder meer bedoeld om de effecten van het programma op langere termijn te beoordelen, evenals aspecten van de verspreiding en de benutting van de onderzoeksresultaten. De effecten op langere termijn kunnen op verschillende niveaus worden gemeten, zoals op maatschappelijk en economisch vlak of bij individuele deelnemers aan het programma.
- 99** In dit verband merken wij op dat de H2020-verordening de Commissie niet uitdrukkelijk vereiste om dergelijke gevolgen voor de deelnemers te beoordelen. Bijgevolg was de evaluatie achteraf van de Commissie niet op dit aspect gericht. Zo behoorde “het verbeteren van de economische prestaties van de deelnemers” niet tot de algemene doelstellingen van H2020. Evenzo hadden de specifieke doelstellingen van de LEIT-subprioriteit betrekking op O&I ter ondersteuning van het “concurrentievermogen” in het algemeen, en niet op het niveau van de deelnemers. Daarom werd in de evaluatie achteraf van de Commissie evenmin aandacht besteed aan de economische prestaties.

De evaluatie achteraf van Horizon 2020 door de Commissie maakte voornamelijk gebruik van macro- en micro-economische modellen om de economische effecten te beoordelen

- 100** In de [evaluatie achteraf van Horizon 2020](#) door de Commissie, die in januari 2024 werd gepubliceerd, werden verschillende benaderingen gecombineerd om te beoordelen of de algemene en specifieke doelstellingen van H2020 waren bereikt (zie [figuur 8](#)). Allereerst werden de gegevens geanalyseerd die door de deelnemers waren gerapporteerd voor de in de Horizon 2020-verordening vastgelegde indicatoren. Ten tweede werden macro-economische modellen gebruikt om de effecten op het bruto binnenlands product (bbp) van de EU en de werkgelegenheid in de EU te ramen, en een micro-economisch model om de gevolgen voor de deelnemers te beoordelen. Tot slot werd in de evaluatie achteraf nagegaan in hoeverre het programma de toegang tot risicofinanciering had vergemakkelijkt.

²⁵ Ibid.

101 Bovendien baseerde de Commissie zich bij haar evaluatie achteraf van de LEIT-subprioriteit voornamelijk op drie verschillende studies: de eerste over [activiteiten voor de digitale en industriële transitie](#), de tweede over [Innovatief Europa](#) (betreffende innovatie bij kmo's en toegang tot programma's voor risicofinanciering) en de derde over het [EIC-proefproject](#) (zie paragraaf [41](#)). Op basis van een steekproef hebben deze studies — tot op zekere hoogte — de effecten van de deelname van ondernemingen aan het programma op hun economische prestaties beoordeeld. Er was echter geen studie waarin de effecten op de innovatiecapaciteit van bedrijven werden onderzocht.

De indicatoren die werden gebruikt om de bijdrage van H2020 aan de economische prestaties te meten, waren noch programma- noch deelnemersspecifiek

102 In de H2020-verordening zijn drie indicatoren vastgesteld om de vooruitgang ten opzichte van de algemene doelstellingen te meten (zie [figuur 8](#)):

- een streefcijfer inzake onderzoek en ontwikkeling (3 % van het bbp) van de Europa 2020-strategie;
- de “outputindicator voor innovatie”²⁶, ontwikkeld in het kader van de Europa 2020-strategie, en
- het aandeel van onderzoekers in de actieve bevolking.

103 Wij stelden vast dat in de evaluatie achteraf waarden voor de gehele economie werden vermeld en dat de specifieke bijdrage van Horizon 2020 niet werd gekwantificeerd. Bovendien werd met geen van deze indicatoren de impact van het H2020-programma op de deelnemers gemeten.

²⁶ COM(2013) 624 final.

104 Op basis van onze analyse van de H2020-verordening merkten we op dat de uitgangswaarden voor alle drie de indicatoren ontbraken en dat er voor slechts één indicator een gekwantificeerd streefdoel was vastgesteld, namelijk O&O-uitgaven van ten minste 3 % van het bbp. Verder vertoonde de outputindicator voor innovatie, die door het [Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek](#) van de Commissie was berekend en door de Commissie werd gebruikt voor haar evaluatie achteraf, ook conceptuele beperkingen, aangezien deze:

- betrekking hadden op EU-gefinancierde projecten, in plaats van alleen op H2020-projecten.
- zich voornamelijk richtten op het aantal IER's, zoals octrooien en handelsmerken, en geen rekening hield met andere vormen van bescherming (bv. bedrijfsgeheimen en softwarelicenties) die bij innovatie worden gebruikt;
- de output mat in plaats van de effecten, en
- informatie verstreekte over O&I die in economieën wordt uitgevoerd in plaats van over de impact van H2020 op de innovatiecapaciteit van de deelnemers.

In de H2020-verordening werden evenmin indicatoren, uitgangswaarden of streefdoelen vastgesteld om specifiek te meten in hoeverre “Industrieel leiderschap” bijdroeg tot het bereiken van de algemene doelstelling. De Commissie heeft de innovatieresultaten van H2020 als geheel beoordeeld aan de hand van de prestatie-indicatoren waarmee de vooruitgang bij het behalen van de specifieke doelstellingen werd gemeten. In de praktijk betekende dit dat het aantal octrooien de enige indicator was in verband met innovatie en economische impact in het kader van LEIT. Er werden geen indicatorwaarden gerapporteerd voor de specifieke doelstelling “Innovatie bij kmo's”.

105 Tot slot bleek uit onze analyse ook dat er geen indicator was die specifiek de impact van het H2020-programma, of van een van de prioriteiten daarvan, op de economische prestaties van de deelnemers mat.

Aannames en methodologische kwesties in de evaluaties achteraf van de Commissie hebben mogelijk geleid tot te optimistische resultaten

106 De micro-economische analyse van de Commissie was gebaseerd op bevindingen uit verschillende studies naar kmo's die in de periode 2013-2021 aan H2020 hebben deelgenomen. We hebben vastgesteld dat een [evaluatiestudie over activiteiten voor de digitale en industriële transitie](#) een beperkte reikwijdte had en slechts een deel van de H2020-financiering beoordeelde:

- Ten eerste richtte het zich op kmo's met één begunstigde en werden ondernemingen die deelnamen aan projecten in samenwerkingsverband buiten beschouwing gelaten. Ook inactieve bedrijven (als gevolg van ontbinding, faillissement, liquidatie of fusie), grote bedrijven en non-profitorganisaties werden buiten beschouwing gelaten. Tot slot was het in de Orbis-databank (een wereldwijde databank met gegevens over particuliere bedrijven) niet mogelijk om de innovatiegerelateerde inkomsten of werkgelegenheid afzonderlijk te berekenen voor bedrijven die profijt halen uit meerdere producten.
- Ten tweede werd een aanzienlijk aantal ondertekende maar nog niet voltooide projecten buiten de beoordeling gehouden. Concreet had het slechts betrekking op 59 % van de projecten, wat overeenkomt met het totale percentage voltooide projecten op het moment van de evaluatie. Onder de prioriteit "Industrieel leiderschap", en meer bepaald de LEIT-subprioriteit, had ongeveer 75 % van de projecten (2 438) hun activiteiten eind 2021 afgerond, wat neerkomt op 53 % van de financiering.

107 Uit een andere studie naar "[The Horizon effect](#)", dat in 2023 werd uitgevoerd en alle deelnemende bedrijven omvatte, toonde een causaal verband aan tussen H2020-uitgaven en de effecten op de werkgelegenheid (met een geschatte gemiddelde toename van 20 % in het aantal werknemers), alsook de economische prestaties (met stijgingen van ongeveer 30 % in activa en omzet na ontvangst van de eerste subsidie).

108 We stelden ook een aantal tekortkomingen in de micro-economische modellen vast die mogelijk hebben bijgedragen aan al te positieve conclusies ([Kader 7](#)).

Kader 7

Voorbeelden van tekortkomingen in de studie naar de digitale en industriële transitie

- De toegepaste indicatoren waren niet per se de meest geschikte om de economische prestaties en de innovatiecapaciteit te beoordelen: zo werd “inkomsten voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen op activa en afschrijvingen op leningen en goodwill” (earnings before interest, taxes, depreciation and amortization — Ebitda) gebruikt als maatstaf voor de winstgevendheid, hoewel andere indicatoren hiervoor beter geschikt zouden zijn geweest. De omzet en het aantal werknemers van bedrijven werden niet gebruikt omdat dit de meest geschikte indicatoren waren, maar omdat er geen alternatieven beschikbaar waren. Andere relevante indicatoren die vaak werden toegepast, zoals de bruto toegevoegde waarde, de output of de uitvoer, werden buiten beschouwing gelaten. Bovendien werd de kapitalisatie van innovaties (d.w.z. de geldwaarde van de bijbehorende octrooien), een belangrijke variabele voor het beoordelen van de economische impact, niet gemeten.
- In de modellen werd geen rekening gehouden met de bbp-beginselen²⁷ die nodig zijn om de effecten op de groei, de werkgelegenheid, de economische prestaties en de innovatieresultaten te beoordelen. De waardering van innovatieresultaten is gebaseerd op de marktwaarde van de bijbehorende IER's. Bij het ontbreken van dergelijke marktwaarden kan de waardering worden gebaseerd op de som van de productiekosten vermeerderd met een passende toeslag²⁸. In de daaropvolgende jaren moet de desbetreffende afschrijvingswaarde worden opgenomen, aangezien het om een immaterieel actief gaat.

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

109 Daarnaast kunnen non-profitorganisaties ook O&O- en innovatieresultaten commercialiseren, wat zowel economische als maatschappelijke effecten oplevert. In de bovengenoemde micro-economische beoordelingen was echter geen informatie opgenomen over de economische effecten van deze organisaties.

²⁷ Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010) en SNR 2008.

²⁸ Punten 3.82 en 3.83 van ESR 2010.

110 Voor haar macro-economische analyse gebruikte de Commissie drie modellen: NEMESIS, Quest 2 en het regionaal holistisch model (RHOMOLO). Alle drie de modellen wezen erop dat de H2020-financiering tegen 2040 positieve effecten zou hebben op het bbp en de werkgelegenheid.

111 We stelden ook tekortkomingen vast in de macro-economische modellen die voor de evaluatie van H2020 werden gebruikt:

- Ze gingen uit van een volledig commercieel succes van de ondersteunde innovaties, ondanks het ontbreken van informatie over de resultaten die de deelnemers na afloop van de financiering hadden behaald.
- Bij de kalibratie van de kennisvoorraden in het NEMESIS-model werd uitgegaan van octrooiverwijzingen; daarmee worden de meeste niet-octrooigerelateerde innovaties niet in kaart gebracht, terwijl het belang daarvan sterk verschilt per sector.
- Bij de berekeningen werd uitgegaan van de totale H2020-financiering, met inbegrip van bedragen die niet rechtstreeks verband hielden met innovatieactiviteiten, zoals administratieve betalingen en financiering voor begunstigden die niet aan innovatie doen.

Sommige van deze tekortkomingen hebben er wellicht toe bijgedragen dat uit deze macro-economische modellen al te positieve conclusies werden getrokken.

112 Verwacht wordt dat deze modellen ook zullen worden gebruikt bij de evaluatie achteraf van het huidige Horizon Europa-programma, waarbij het risico bestaat dat dezelfde methodologische tekortkomingen worden voortgezet.

Dit verslag werd door kamer IV, onder leiding van de heer Petri Sarvamaa, lid van de Rekenkamer, vastgesteld te Luxemburg op haar vergadering van 16 september 2026.

Voor de Rekenkamer

Tony Murphy
President

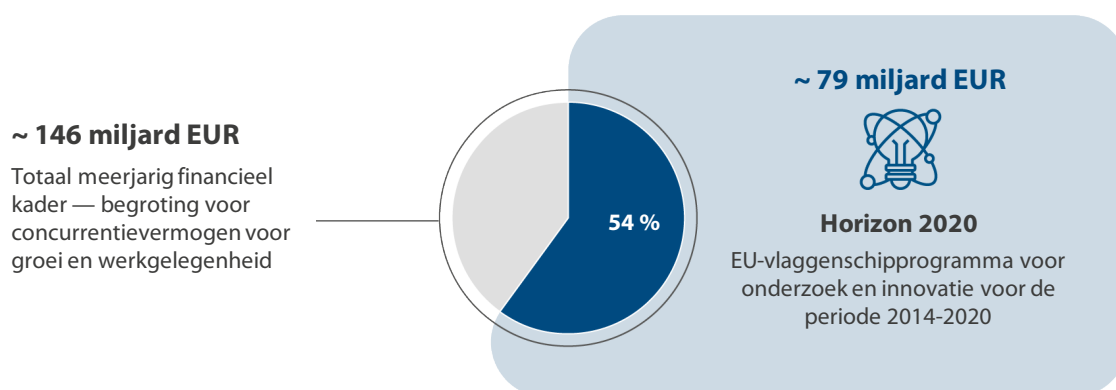
Bijlagen

Bijlage I — Over de controle

De reikwijdte van Horizon 2020

- 01** Horizon 2020 (H2020) was het achtste kaderprogramma van de EU voor onderzoek en innovatie. Uit dit programma werd in de periode 2014-2020 EU-financiering voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten verstrekt, met een begroting van ongeveer 79 miljard EUR (waarvan 77 miljard EUR aan basisfinanciering plus aanvullende financiering voor nucleair onderzoek in het kader van het Euratom-programma ¹). Het was het grootste programma binnen de MFK-rubriek “Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid” en vertegenwoordigde ongeveer 54 % van de totale begroting voor die rubriek (zie [figuur 1](#)).

Figuur 1 | Het belang van Horizon 2020 binnen het MFK 2014-2020

Bron: ERK.

- 02** H2020 bestreek alle fasen van de onderzoeks- en innovatieketen, met inbegrip van marktgerichte activiteiten. Het programma berustte op het beginsel dat hoe dichter een activiteit bij de markt staat, hoe groter de verwachte bijdrage van aanvullende financieringsbronnen is. [Figuur 2](#) geeft de begrotingstoewijzing per prioriteit en specifieke doelstelling weer.

¹ Verordening (EU) nr. 1291/2013 en Verordening (Euratom) nr. 1314/2013.

Figuur 2 | Begrotingstoewijzing voor Horizon 2020

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

Industrieel leiderschap

- 03** In het kader van “Industrieel leiderschap” was de steun bedoeld om particuliere investeringen in O&O en innovatie te stimuleren, onderzoek en innovatie met een door het bedrijfsleven gestuurde agenda te bevorderen en nieuwe technologieën die toekomstige ondernemingen en economische groei ondersteunen, versneld te ontwikkelen ².
- 04** De prioriteit “Industrieel leiderschap” was het onderdeel van het H2020-programma dat tot doel had het industriële concurrentievermogen te bevorderen door het industriële potentieel van beleid inzake innovatie, onderzoek en technologische ontwikkeling beter te benutten ³ (zie paragraaf 04).

² Overweging 9 van het [Besluit van de Raad van 3 december 2013 tot vaststelling van het specifieke programma tot uitvoering van “Horizon 2020”](#).

³ Overweging 2 van de [H2020-verordening](#).

- 05** In het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” werd de doelstelling “leiderschap op het gebied van ontsluitende en industriële technologieën” (LEIT) uitgevoerd door diensten van de Commissie, uitvoerende agentschappen en gemeenschappelijke ondernemingen, met een totale begroting van ongeveer 13,6 miljard EUR. Voor de overige doelstellingen beheerde de EIB-groep (bestaande uit de EIB en het EIF) een begroting van ongeveer 2,8 miljard EUR (“toegang tot risicofinanciering”) en beheerde het Uitvoerend Agentschap Europese Innovatieraad en het mkb (EisMEA) ongeveer 0,6 miljard EUR voor het kmo-instrument. Wij hebben noch “medegefinancierde acties” zoals “Enterprise Europe Network” of “Eurostars”, noch ruimtevaartprojecten binnen LEIT in de reikwijdte van de controle opgenomen.

Soort activiteiten en financieringspercentages

- 06** H2020 ondersteunde onderzoeks- en innovatieactiviteiten door middel van subsidies (de belangrijkste vorm van EU-steun), prijzen, aanbestedingen en financiële instrumenten (d.w.z. leningen, garanties en eigen vermogen). De projecten werden voornamelijk uitgevoerd door instanties buiten de Commissie, waaronder onderzoeksinstituten, instellingen voor secundair en hoger onderwijs, andere overheidsorganen en particuliere entiteiten met winstoogmerk, waaronder kmo's. De financieringsmogelijkheden werden grotendeels vastgelegd in meerjarige werkprogramma's. Volgens de [Commissie](#) werd 78 % van de H2020-financiering toegewezen aan projecten in samenwerkingsverband.
- 07** In de [H2020-verordening](#) is ook het streefdoel⁴ om ten minste 20 % van de gecombineerde begrotingen voor LEIT en “Maatschappelijke uitdagingen” toe te wijzen aan kmo's. Volgens de gegevensbank van de Commissie waren kmo's actief op alle gebieden die onder de prioriteit “Industrieel leiderschap” vallen; zij ontvingen ongeveer 4 miljard EUR (of 59 %) van het totaalbedrag van circa 7 miljard EUR dat aan particuliere entiteiten met winstoogmerk werd toegekend.
- 08** Een van de specifieke doelstellingen van de prioriteit “Industrieel leiderschap” was het verbeteren van de toegang van kmo's tot risicofinanciering. In dit verband werd in het kader van H2020 het financiële instrument “toegang tot risicofinanciering” in het leven geroepen. Dit instrument werd uitgevoerd via de InnovFin-productfamilie en omvatte een breed scala aan schuld-, garantie-, eigenvermogens- en adviesproducten (zie het [kader](#)).

⁴ Bijlage I, deel II, prioriteit “Industrieel leiderschap”.

Kader

Overzicht van de financiële InnovFin-producten

Producten voor ondernemingen:

- **Opkomende innovatoren:** overbruggen de kloof op het gebied van investeringen in onderzoek en innovatie in EU-lidstaten die tot de categorie “gematigde innovatoren” en “bescheiden innovatoren” behoren, en met H2020 geassocieerde landen. Dit geldt zowel voor EU-lidstaten als voor met H2020 geassocieerde landen waarvan de innovatieprestaties tussen 70 % en 100 % van het EU-gemiddelde liggen voor de “gematigde innovatoren”, of lager voor de “bescheiden innovatoren”.
- **Midcap-garantie:** stelt schuldfinanciering beschikbaar voor innovatieve midcap-ondernemingen die niet in aanmerking komen voor de InnovFin-garantieregeling voor kmo's.
- **Eigen vermogen van een bedrijf voor onderzoek:** verhoogt het aanbod van financiering van het type eigen vermogen in het kader van het Europees Fonds voor strategische investeringen voor grote O&I-programma's en innovatieve grote midcap-ondernemingen.

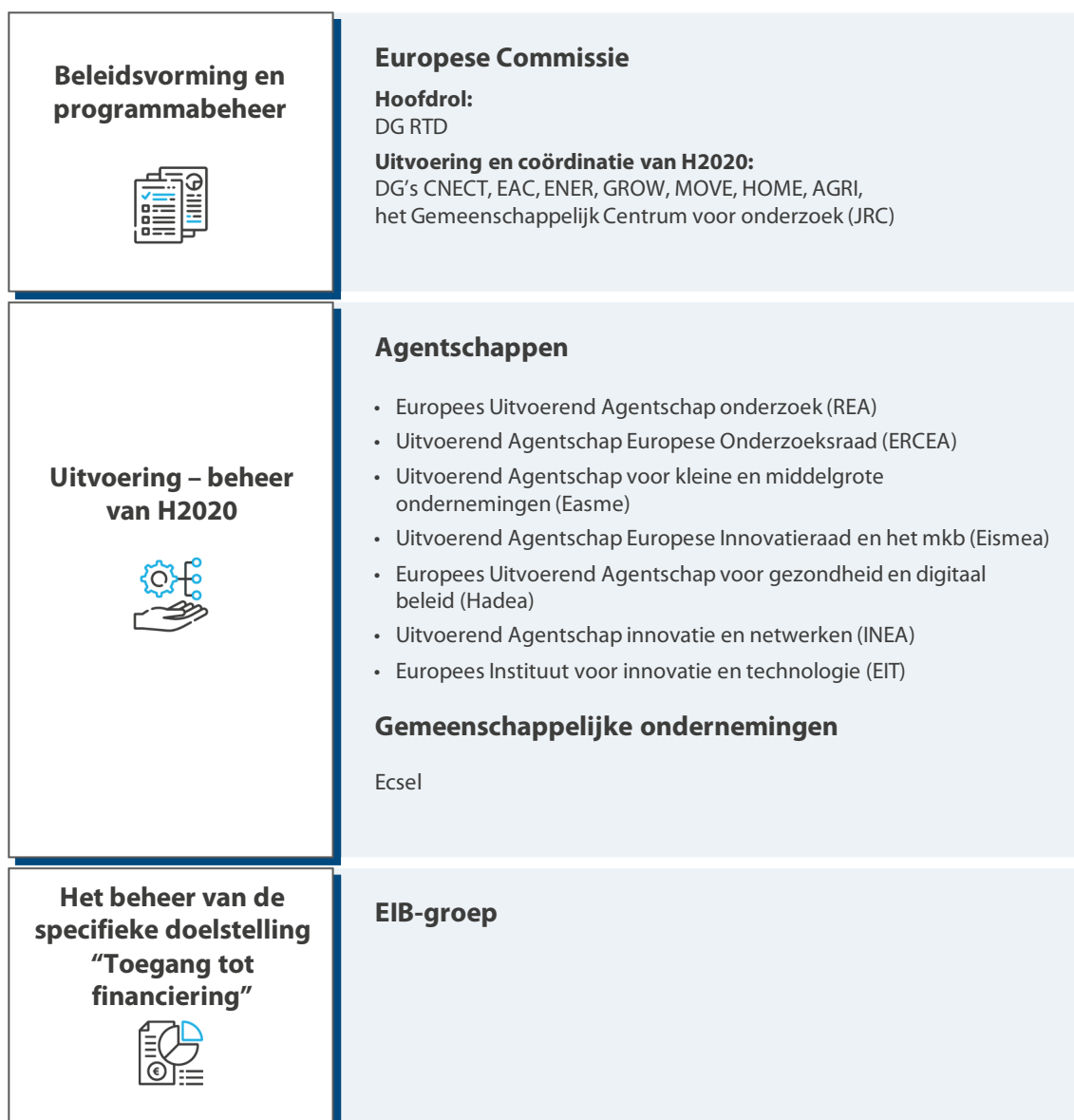
Thematische financiële producten:

- **Energiedemonstratieprojecten:** betreft projecten op het gebied van de transformatie van energiesystemen, zoals technologieën voor hernieuwbare energie, slimme energiesystemen, energieopslag, koolstofafvang en -opslag, of koolstofafvang en -gebruik. Kmo's maakten 8 % uit van de eindontvangers en ontvingen 4 % van de totale financiering voor energiedemonstratieprojecten.
- **Financieringsfaciliteit voor infectieziekten:** betreft projecten voor de ontwikkeling van innovatieve vaccins, geneesmiddelen, medische en diagnostische hulpmiddelen of nieuwe onderzoeksinfrastructuren voor de bestrijding van infectieziekten. Kmo's maakten 16 % uit van de eindontvangers en ontvingen 5 % van de totale financiering van de faciliteit.
- **Thematische investeringsplatforms van InnovFin:** platforms die worden beheerd door een financieel intermediair of fondsbeheerder, te selecteren via een openbare oproep tot het indienen van blijken van belangstelling. Kmo's maakten 15 % uit van de eindontvangers en ontvingen 2 % van de totale financiering.
- **Financiering voor de groei van midcap-ondernemingen:** hierdoor kon de EIB tussen de 7,5 miljoen en 25 miljoen EUR aan langlopende senior-, achtergestelde of mezzaninefinancieringen verstrekken aan innovatieve ondernemingen met minder dan 3 000 werknemers, ter ondersteuning van hun groei en investeringen in O&I. Kmo's maakten 9 % uit van de eindontvangers en ontvingen 3 % van de totale financiering.

Rollen en verantwoordelijkheden

- 09** Het directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie (DG RTD) speelde een leidende rol en was in de eerste plaats verantwoordelijk voor de uitvoering en coördinatie van het H2020-programma. De rollen en verantwoordelijkheden zijn opgenomen in [figuur 3](#).

Figuur 3 | Rollen en verantwoordelijkheden bij het beheer van H2020, met de nadruk op de prioriteit “Industrieel leiderschap”

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

- 10** Om de financiële instrumenten met betrekking tot “toegang tot risicofinanciering” uit te voeren heeft de Commissie een delegatieovereenkomst gesloten met de EIB-groep (de EIB en het EIF), die als belangrijkste partners verantwoordelijk waren voor de inzet van de financiële producten en het toezicht op de operationele uitvoering ervan. Op grond van de overeenkomst⁵ moesten gestructureerde gegevens worden verzameld over aanvragen, goedkeuringen en afwijzingen van kmo's.

Reikwijdte en aanpak van de controle

- 11** Het belangrijkste doel van de controle was om na te gaan of en in hoeverre de EU-financiering in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” van H2020 gericht was op het ondersteunen van **innovatie** en **economische prestaties**. Wij hebben het volgende beoordeeld:
- in hoeverre de werkprogramma's en oproepen tot het indienen van voorstellen van de Commissie tegemoetkwamen aan de behoeften en specifieke belemmeringen waarmee deelnemers, met name kmo's, te maken hadden; hoe projecten met economisch en opschalingspotentieel werden geïdentificeerd en of de juiste prioriteiten werden gesteld om dergelijke projecten te financieren;
 - of de nieuwe instrumenten, die gericht zijn op de financiering van baanbrekende, disruptieve innovaties en de opschaling van Europese snelgroeiende innovatieve ondernemingen, doeltreffend waren in het ondersteunen van innovatie en commercialisering;
 - of het kader van de Commissie voor de monitoring van de wijze waarop de EU-financiering bijdroeg aan de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers, toereikend was, en
 - in hoeverre de Commissie had geëvalueerd in hoeverre de EU-steun heeft bijgedragen tot de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van de deelnemers.
- 12** De controle had betrekking op de periode 2014-2025. Waar dat gerechtvaardigd was (bv. voor aspecten in verband met het ontwerp en de effectbeoordeling van H2020), hebben wij ook eerdere documenten van 2011 en daarna onderzocht (zie *figuur 4*).

⁵ Bijlage I, artikel 35, punt e).

Figuur 4 | Controleaanpak

Wij onderzochten	• het rechtskader, de strategieën en de jaarlijkse werkprogramma's, het monitoringsysteem en het bijbehorende kader, de tussentijdse evaluaties en evaluaties achteraf, relevante beleidsdocumenten en bestuursdocumentatie (waaronder notulen van vergaderingen) • hoe er ondersteuning werd geboden en de prestaties werden gemonitord in het kader van de prioriteit "Industrieel leiderschap" voor een steekproef van 33 voltooide H2020-projecten (18 projecten in samenwerkingsverband en 15 projecten met één begunstigde (d.w.z. kmo's)), waaronder projecten in het kader van de GO Ecsel (zie <i>bijlage II</i>). De steekproef werd geselecteerd op basis van de relevantie ervan voor het scala aan interventies dat in het kader van "Industrieel leiderschap" wordt gefinancierd en had betrekking op LEIT en "Innovatie bij kmo's" binnen deze prioriteit. Voor de geselecteerde voltooide projecten voerden we een controle aan de hand van stukken van de projectdocumenten uit. Daarnaast bezochten we een steekproef van 25 kmo's, waarvan er 12 betrokken waren bij projecten in samenwerkingsverband en 13 bij projecten met één begunstigde
Wij analyseerden	• gegevens en documentatie van financieringsorganen en officiële bronnen (waaronder databanken) en bestudeerden relevant materiaal over H2020 en het huidige Horizon Europa, waaronder de tussentijdse evaluatie van Horizon Europa en de wetgevingsvoorstellen van de Commissie voor het volgende MFK 2028-2034 en de EU-steun voor onderzoek, innovatie en concurrentievermogen • uitvoeringsgegevens tot eind 2024, op basis van informatie uit CORDA, Business Objects, het innovatiescorebord, Eurostat, en CORDIS (kwantitatieve analyse)
Wij spraken met	• vertegenwoordigers van 25 bezochte kmo's en nationale innovatieagentschappen in vijf lidstaten: Finland, Hongarije, Italië, Nederland en Spanje. Bij de selectie van de landen werd rekening gehouden met de voltooiing van projecten in het kader van de geselecteerde initiatieven en met de deelname van kmo's aan die projecten
Enquêtes en vragenlijsten	• een enquête gericht op 172 kmo's uit de vijf geselecteerde lidstaten, die waren gekozen vanwege hun relevantie voor de initiatieven (zie <i>bijlage V</i>) • antwoorden op de vragenlijst van nationale agentschappen in Zwitserland en Canada en een virtueel interview met de OESO over benchmarking

Bron: ERK.

- 13** Onze **controlemethodologie** is in overeenstemming met de internationale auditstandaarden die zijn uitgevaardigd door de **internationale organisatie van hoge controle-instancies** (International Organization of Supreme Audit Institutions — INTOSAI).

Bijlage II — Steekproef van projecten die in het kader van deze controle zijn onderzocht

Referentienummer project	Projectnaam	Beheersorgaan	Thematische prioriteit	EU-bijdrage	Coöperatief/ één begunstigde	Bezochte kmo's/bevraagde lidstaat
662133	PowerBase	Ecsel	Informatie- en communicatietechnologieën	584 192,05 EUR	Coöperatief	0
662155	InForMed	Ecsel	Informatie- en communicatietechnologieën	1 836 035,4 EUR	Coöperatief	1 Finland 1 Nederland
666774	QualiLine-C-2.0	EisMEA	Nanotechnologieën	1 332 625 EUR	Eén begunstigde	Hongarije
666794	CoeLux VR	EisMEA	Nanotechnologieën	2 179 363 EUR	Eén begunstigde	Italië
674049	Predictive Vision	EisMEA	Informatie- en communicatietechnologieën	2 392 873 EUR	Eén begunstigde	0
674282	CHARME	EisMEA	Nanotechnologieën	1 841 591 EUR	Eén begunstigde	Nederland

Referentienummer project	Projectnaam	Beheersorgaan	Thematische prioriteit	EU-bijdrage	Coöperatief/ één begunstigde	Bezochte kmo's/bevraagde lidstaat
682804	3D-LEAP	EisMEA	Informatie- en communicatietechnologieën	2 428 192,38 EUR	Eén begunstigde	Spanje (werd ondervraagd, maar heeft onze vragen niet beantwoord en geen aanvullende informatie verstrekt)
684016	LONGTAIL	EisMEA	Informatie- en communicatietechnologieën	2 499 999 EUR	Eén begunstigde	Finland
686116	OptiNanoPro	Hadea	Nanotechnologieën	2 171 255 EUR	Coöperatief	1 Hongarije 1 Spanje
686135	PROCETS	Hadea	Nanotechnologieën	1 426 775 EUR	Coöperatief	0
686165	IZADI-NANO2INDUSTRY	Hadea	Nanotechnologieën	578 987,5 EUR	Coöperatief	0
723441	INNOVIP	Hadea	Geavanceerde materialen	582 912,5 EUR	Coöperatief	0
723538	HyproCell	CNECT	Informatie- en communicatietechnologieën	957 900 EUR	Coöperatief	1 Italië
723574	Wall-ACE	Hadea	Geavanceerde materialen	723 574 EUR	Coöperatief	0
723805	PoLaRoll	Hadea	Informatie- en communicatietechnologieën	149 625 EUR	Coöperatief	0
723868	EENSULATE	Hadea	Geavanceerde materialen	2 171 604 EUR	Coöperatief	1 Nederland

Referentienummer project	Projectnaam	Beheersorgaan	Thematische prioriteit	EU-bijdrage	Coöperatief/ één begunstigde	Bezochte kmo's/bevraagde lidstaat
723945	ModuLase	Hadea	Informatie- en communicatietechnologieën	610 360 EUR	Coöperatief	0
731884	IoF2020	Hadea	Informatie- en communicatietechnologieën	1 430 727,01 EUR	Coöperatief	1 Italië
732350	MONICA	Hadea	Informatie- en communicatietechnologieën	946 047 EUR	Coöperatief	1 Nederland
732679	ACTIVAGE	Hadea	Informatie- en communicatietechnologieën	2 716 203 EUR	Coöperatief	1 Spanje
733400	LIGHTWARE	EisMEA	Informatie- en communicatietechnologieën	1 723 615,25 EUR	Eén begunstigde	Hongarije
737459	Productief 4.0	ECSel	Informatie- en communicatietechnologieën	1 404 481,56 EUR	Coöperatief	2 Hongarije
738517	UFPCC	EisMEA	Nanotechnologieën	1 399 934,38 EUR	Eén begunstigde	Finland
738523	LYO-CHECK	EisMEA	Informatie- en communicatietechnologieën	1 716 791,13 EUR	Eén begunstigde	Italië
767287	PROGRAMS	Hadea	Geavanceerde fabricage en verwerking	1 423 450 EUR	Coöperatief	1 Italië
767561	SERENA	Hadea	Geavanceerde fabricage en verwerking	491 225 EUR	Coöperatief	0

Referentienummer project	Projectnaam	Beheersorgaan	Thematische prioriteit	EU-bijdrage	Coöperatief/ één begunstigde	Bezochte kmo's/bevraagde lidstaat
768869	Z-BRE4K	Hadea	Geavanceerde fabricage en verwerking	910 437,5 EUR	Coöperatief	0
779152	NANOCOATINGS	Eisma	Nanotechnologieën	1 617 378 EUR	Eén begunstigde	0 (de kmo werd failliet verklaard en het volledige bedrag werd teruggevorderd)
783790	NarcoScan	Eisma	Informatie- en communicatietechnologieën	2 355 937,50 EUR	Eén begunstigde	Finland
822956	EGgPLANT	Eisma	Innovatie bij kmo's	2 499 999 EUR	Eén begunstigde	Nederland
823614	ONCOSMART	Eisma	Innovatie bij kmo's	2 343 950 EUR	Eén begunstigde	Italië
830550	CLARITY	Eisma	Innovatie bij kmo's	2 457 902,13 EUR	Eén begunstigde	Spanje
858355	Teraloop EES	Eisma	Innovatie bij kmo's	2 425 937,50 EUR	Eén begunstigde	Finland

Bron: Gegevensbank van de Commissie.

Bijlage III — Subsidiabiliteitscriteria voor innovatie en digitalisering in het kader van de garantiefaciliteit voor kmo's

Criterium	Totaalaantal eindontvangers (aantal)	%	Totale vastgelegde bedragen (miljard EUR)	%
1. De financiering zal worden gebruikt voor de ontwikkeling van innovatieve producten, processen en diensten	17 064	41 %	10,3	42 %
2. Snelgroeiende ondernemingen	3 316	8 %	2,2	9 %
3. Besteedde > 5 % van de exploitatiekosten aan O&I in ten minste één van de afgelopen drie jaar	1 520	4 %	0,5	2 %
4. Besteedde > 20 % van het gevraagde leningbedrag aan O&I en zal de O&I-uitgaven verhogen	1 057	3 %	0,7	3 %
5. Zal > 80 % van de lening aan O&I-activiteiten besteden	4 126	10 %	1,4	6 %
6. Ontving ondersteuning voor innovatie via EU-, nationale of regionale regelingen	8 197	20 %	5,3	22 %
7. Bekroond met een innovatieprijs door een EU-instelling of -orgaan	223	1 %	0,1	0 %
8. Registreerde ten minste één technologisch recht en zal de lening gebruiken om dit te exploiteren	886	2 %	0,8	3 %
9. Ontving een investering van een durfkapitaalfonds of een business angel	2 254	5 %	1,0	4 %
10. Zal de financiering gebruiken om een nieuw product op de markt te brengen of een nieuwe geografische markt te betreden	653	2 %	0,4	1 %

Criterium	Totaalaantal eindontvangers (aantal)	%	Totale vastgelegde bedragen (miljard EUR)	%
11. Besteedde ≥ 10 % van de exploitatiekosten aan O&I in ten minste één van de afgelopen drie jaar	1 262	3 %	0,9	4 %
12. Besteedde ≥ 10 % per jaar of > 15 % van de exploitatiekosten aan O&I (kleine midcap-ondernemingen)	23	0 %	0,1	0 %
13. Deed in de afgelopen 36 maanden O&I-uitgaven die door de bevoegde instanties zijn erkend	546	1 %	0,5	2 %
14. Werd in de afgelopen 36 maanden aangemerkt als innovatieve onderneming	237	1 %	0,2	1 %
15. Is van plan te investeren in digitalisering	237	1 %	0,2	1 %
TOTAAL	37 440	100 %	24,4	100 %

Bron: Tabel gepubliceerd in het eindverslag over de uitvoering van de InnovFin-garantieregeling voor kmo's per 31 december 2022.

Bijlage IV — Vergelijking — H2020 versus Horizon Europa

Technologieoverdracht

Doelstelling	Horizon 2020-instrumenten	Geconstateerde tekortkomingen (H2020)	Horizon Europa-instrumenten	Geconstateerde tekortkomingen (HE)
Baanbrekend onderzoek in een vroeg stadium	FET Open	- Aandacht voor onderzoek in een vroeg stadium en met een hoog risico - Beperkte directe koppelingen met downstream-commercialiseringstrajecten	EIC-Pathfinder	Niet bedoeld voor marktacceptatie
Risicofinanciering voor innovatie met een hoog risico	InnovFin-faciliteit voor technologieoverdracht	Beperkte directe gerichtheid op kmo's	EIC-Transition	In dit stadium is er nog geen beoordeling van de doeltreffendheid
Een brug slaan tussen onderzoek en de markt	EIC-proefproject (2018-2020)	- Geen duidelijke KPI's voor de exploitatie - Zwakke mechanismen voor follow-up - Gefragmenteerde integratie met instrumenten aan de vraagzijde	EIC-Transition	In dit stadium is er nog geen beoordeling van de doeltreffendheid
Monitoring en zichtbaarheid	Innovatieradar	- Beperkte doeltreffendheid bij het ondersteunen van marktacceptatie en benutting - Zwakke koppeling met financiering en voltooiing - Geringe bekendheid bij begunstigden	EIC-portefeuillebeheer/Europees innovatiecorebord	- Alleen geaggregeerde indicatoren - Beperkte kmo-specifieke monitoring - In dit stadium is het verband met de resultaten van de inzet nog onduidelijk

Marktacceptatie

Doel/betreft: marktacceptatie en commercialisering	Horizon 2020-inst rumenten	Tekortkomingen (H2020)	Horizon Europa-inst rumenten	Tekortkomingen (HE)
Ondersteuning bij commercialisering	Kmo-instrument (fase 1 en fase 2)	- Geen gestructureerd traject voor opschaling - Beperkte toegang voor investeerders - Inconsistente follow-up	EIC-Accelerator (subsidie + eigen vermogen)	- Doeltreffendheid is niet systematisch beoordeeld - Geen op inzet gerichte KPI's - Onduidelijke impact op de marktacceptatie
Risicofinanciering voor innovatie met een hoog risico	InnovFin (schuld- en eigenvermogens- faciliteiten)	- Monitoring was gericht op volumes, niet op resultaten - Geen KPI's voor marktacceptatie - Geen evaluatie achteraf van de resultaten van kmo's	EIC-fonds/InvestEU	- Geen beoordeling of met eigen vermogen de tekortkomingen van InnovFin worden verholpen - Onduidelijke impact op de commercialisering door kmo's
Coaching- en netwerkdiensten	Coaching- en netwerkev- enementen in het kader van het kmo-instrument	- Beperkte capaciteit van kmo's op het gebied van marktstrategie - Geen afstemming op de behoeften van kmo's - Geen noemenswaardige bijdrage van kmo's - Onduidelijke bijdrage aan de marktacceptatie	Platform van de EIC-gemeenschap en zorgvuldige matchmaking	- Geen evaluatie van de doeltreffendheid - Onduidelijk of de doelgerichtheid is verbeterd

Verspreiding en exploitatie

Doel/betreft: verspreiding en exploitatie	Horizon 2020-instrumenten	Tekortkomingen (H2020)	Horizon Europa-instrumenten	Tekortkomingen (HE)
Transparantie en zichtbaarheid van projecten	CORDIS (projectsamenvattingen)	• Beperkte kmo-specifieke zichtbaarheid • Statistische rapportage, zwakke follow-up	Portaal voor financiering en aanbestedingen/ CORDIS (geactualiseerd)	• Nog steeds gericht op nalevingsrapportage • Slechts beperkte aanwijzingen voor impact op de marktacceptatie door kmo's
Geloofwaardigheid en bescherming van innovatie	IPR	• Ongelijke acceptatie • Kmo's beschikten niet over strategische intellectuele eigendom — IE-capaciteit • Vaak generiek	IER-ondersteuning via het platform van de EIC-gemeenschap	• Geen evaluatie van de doeltreffendheid • Onduidelijke bijdrage aan de commercialisering door kmo's
Technische en promotionele voorlichting	Projectwebsites	• Kwaliteit varieerde sterk • Beperkt bereik buiten het consortium • Geen gestructureerde monitoring	Profielen van het platform van de EIC-gemeenschap en digitale verspreiding	• Doeltreffendheid niet beoordeeld • Onduidelijk of de zichtbaarheid voor kmo's is verbeterd
Communicatie en ontwikkeling van bedrijfsmodellen	Coaching op het gebied van het kmo-instrument	• Ongelijke acceptatie • Beperkte afstemming op de behoeften van kmo's • Onduidelijke bijdrage aan de marktacceptatie	EIC-bedrijfsacceleratediensten	• Doeltreffendheid is niet systematisch geëvalueerd • Onderontwikkelde KPI's voor de resultaten van commercialisering door kmo's
Betrokkenheid van belanghebbenden	Evenementen en netwerken	• Ongelijke deelname • Beperkte integratie met de diensten van de Commissie • Geen gestructureerd uitvoeringstraject	Netwerkactiviteiten in het kader van de Europese innovatie-ecosystemen	• Te vroeg om te beoordelen • Geen op inzet gerichte KPI's • Onduidelijk verband met de marktacceptatie door kmo's

Bijlage V — Onze enquête onder deelnemers aan H2020

- 01** Onze enquête onder deelnemers aan H2020 was gericht op kmo's in vijf lidstaten (Finland, Hongarije, Italië, Nederland en Spanje) — dezelfde landen die we in het kader van onze controle ter plaatse hadden bezocht. Het betrof uitsluitend begunstigden van subsidies in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap”, voor innovatieacties, en wij hebben ons gericht op “leiderschap op het gebied van ontsluitende en industriële technologieën” (LEIT) en het kmo-instrument.
- 02** De geselecteerde kmo's waren deelnemers aan zowel projecten in samenwerkingsverband als projecten met één begunstigde, die uiterlijk in 2022 waren afgerond in het kader van de voor ons onderzoek geselecteerde initiatieven, meer bepaald “informatie- en communicatietechnologieën” (ICT), “nanotechnologieën”, “fotonica”, “geavanceerde materialen” en “geavanceerde fabricage en verwerking”, alsmede enkele projecten in het kader van de gemeenschappelijke ondernemingen van Ecsel, en kmo-specifieke regelingen. Door ons op deze begunstigden te richten, konden wij inzichten verzamelen die een getrouw beeld geven van de diversiteit en de reikwijdte van de door LEIT ondersteunde activiteiten op deze strategische gebieden.
- 03** Het doel van de enquête was om directe informatie te verzamelen die relevant was voor onze controle, over kwesties zoals het belang van EU-steun voor O&I-activiteiten, moeilijkheden bij de toegang tot steun, de verspreiding en benutting van resultaten, en de feitelijke en verwachte bijdrage aan de economische prestaties.
- 04** Van de 172 bedrijven waarmee we aanvankelijk contact hadden opgenomen, ontvingen we 85 reacties, wat neerkomt op een deelnamepercentage van ongeveer 49,4 %. Na aftrek van de elf kmo's die niet langer actief waren, bestond de aangepaste steekproef echter uit 161 actieve ondernemingen, waardoor het uiteindelijke responspercentage op ongeveer 53 % uitkwam.

Afkortingen

Afkorting	Definitie/verklaring
Bbp	bruto binnenlands product
CORDA	gemeenschappelijk bestand van onderzoeksgegevens (Common Research Data warehouse)
CORDIS	Informatiedienst voor communautair onderzoek en ontwikkeling (Community Research and Development Information Service)
EFC	Europees Fonds voor concurrentievermogen
EIB	Europese Investeringsbank
EIC	Europese Innovatieraad (European Innovation Council)
EIF	Europees Investeringsfonds
Eisimea	Uitvoerend Agentschap Europese Innovatieraad en het mkb
H2020	Horizon 2020
Hadea	Europees Uitvoerend Agentschap voor gezondheid en digitaal beleid
HE	Horizon Europa
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IER	Intellectuele-eigendomsrechten
InnovFin	EU-financiering voor innovatieve ondernemingen
Kmo	kleine en middelgrote ondernemingen
KPI	kernprestatie-indicator
LEIT	leiderschap op het gebied van ontsluitende en industriële technologieën (leadership in enabling industrial technology)
MFK	meerjarig financieel kader
NMBP	nanotechnologieën, geavanceerde materialen, biotechnologie, en geavanceerde fabricage- en verwerking
O&I	onderzoek en innovatie
O&O	onderzoek en ontwikkeling
TRL	niveau van technologische paraatheid

Verklarende woordenlijst

Term	Definitie/verklaring
Actie	In het kader van de EU-kaderprogramma's voor onderzoek, een van de verschillende soorten financieringsregelingen.
Bruto binnenlands product	Standaardmaatstaf voor de welvaart van een land, gebaseerd op de totale waarde van de goederen en diensten die daar worden geproduceerd (normaliter gedurende één jaar).
Commercialisering	Het proces waarbij een product of dienst op de markt wordt gebracht.
CORDA	Centraal register van gegevens die zijn verzameld of gegenereerd tijdens de uitvoering van een EU-kaderprogramma voor onderzoek en innovatie.
CORDIS	De belangrijkste openbare gegevensbank en het portaal voor informatie over alle door de EU gefinancierde onderzoeksprojecten en de resultaten daarvan.
Databank	Gestructureerde reeks gegevens die elektronisch wordt opgeslagen en beschikbaar is voor raadpleging en extractie.
Delegatieovereenkomst	Overeenkomst op bepaalde beleidsterreinen die met personen of entiteiten wordt gesloten betreffende de uitvoering van EU-middelen onder indirect beheer.
Digitalisering	Het invoeren van digitale technologie en gedigitaliseerde informatie in processen en taken.
Doeltreffendheid	Mate waarin de nagestreefde doelstellingen met de ondernomen activiteiten worden verwezenlijkt.
Economische prestaties	De doeltreffendheid van een overheid of een bedrijf bij het produceren van goederen of het verlenen van diensten.
Effectbeoordeling	analyse van de waarschijnlijke effecten (bij analyse vooraf) of werkelijke effecten (bij analyse achteraf) van een beleidsinitiatief of ander optreden.
Exploitatie	In het kader van Horizon 2020: het benutten van de resultaten van een EU-project bij verdere activiteiten, anders dan die welke onder het project vallen.
Financieringsinstrument	Financiële steun uit de EU-begroting in de vorm van investeringen in eigen vermogen of quasi-eigen vermogen, leningen, garanties of andere risicodelende instrumenten.
Gegevens	Reeks waarden voor kwalitatieve of kwantitatieve variabelen, zoals feiten of metingen, waaruit informatie kan worden gegenereerd.
Gemeenschappelijke onderneming	EU-orgaan dat met een publieke partner en/of met particuliere partners is opgericht om een project of activiteit op het gebied van onderzoek en technologie uit te voeren.

Horizon 2020	Het programma van de Europese Unie voor de financiering van onderzoek en innovatie voor de periode 2014-2020.
Horizon Europa	Het programma van de Europese Unie voor de financiering van onderzoek en innovatie voor de periode 2021-2027.
Impact	Bredere langetermijneffecten van een voltooid project of programma, zoals sociaal-economische voordelen voor de bevolking als geheel.
Innovatiekloof	Verschil tussen de huidige innovatie-output van een organisatie of economie en haar daadwerkelijke potentieel, of tussen verschillende entiteiten (zoals landen of sectoren) wat betreft innovatieniveau.
Intellectuele eigendom	Een originele creatie, zoals een uitvinding, een literair of artistiek werk, of een symbool, naam of afbeelding, die in de handel wordt gebruikt.
Intellectuele-eigendomsrecht	Wettelijk recht op intellectuele eigendom.
Kernprestatie-indicator	Kwantificeerbare maatstaf die de prestaties ten opzichte van de hoofddoelstellingen weergeeft.
Kleine en middelgrote ondernemingen	Omvanggerelateerde definitie van ondernemingen en andere organisaties op grond van het aantal personeelsleden en bepaalde financiële criteria. Kleine ondernemingen hebben minder dan vijftig personeelsleden in dienst en een omzet of een balanstotaal van maximaal 10 miljoen EUR. Middelgrote ondernemingen hebben minder dan 250 personeelsleden in dienst en een omzet van maximaal 50 miljoen EUR of een balanstotaal van maximaal 43 miljoen EUR.
Marktgerichte maatregel/actie/activiteit	In het kader van Horizon 2020, een activiteit die tot doel heeft plannen of ontwerpen op te stellen voor nieuwe, gewijzigde of verbeterde producten, processen of diensten.
Midcap-onderneming	Een bedrijf met maximaal 3 000 werknemers.
Niveau van technologische paraatheid	meeteenheid die wordt gebruikt om de maturiteit van een technologie uit te drukken en een betrouwbare vergelijking mogelijk te maken van verschillende technologieën in een bepaald systeem of een bepaalde omgeving.
Verspreiding	In het kader van Horizon 2020 en Horizon Europa: een gepland, strategisch proces om projectresultaten, onderzoeksbevindingen of informatie met specifieke doelgroepen te delen.

Antwoorden van de Commissie

<https://www.eca.europa.eu/nl/publications/SR-2026-24>

Tijdslijn

<https://www.eca.europa.eu/nl/publications/SR-2026-24>

Controleteam

In de speciale verslagen van de ERK worden de resultaten van haar controles van EU-beleid en -programma's, of van beheerskwesties met betrekking tot specifieke begrotingsterreinen uiteengezet. Bij haar selectie en opzet van deze controletaken zorgt de ERK ervoor dat deze een maximale impact hebben door rekening te houden met de risico's voor de doelmatigheid of de naleving, de omvang van de betrokken inkomsten of uitgaven, de verwachte ontwikkelingen alsook de politieke en publieke belangstelling.

Deze doelmatigheidscontrole werd uitgevoerd door controlekamer IV "Marktregulering en concurrerende economie", onder leiding van ERK-lid Petri Sarvamaa, ondersteund door Benjamin Jakob, kabinetschef, en Elmo Torppa, kabinetsattaché; John Sweeney, hoofdmanager; Maria Isabel Quintela, taakleider; Felipe Andres Miguelez, Georgia Bichta, Maria Eleni Andreou, Tarik El Rhani, Orsolya Szarka, auditors; Adam Czarnecki en Carlotta Gissonni, stagiairs. Michael Pyper verleende taalkundige ondersteuning. Dunja Weibel verleende grafische ondersteuning.

Van links naar rechts: Carlotta Gissonni, Dunja Weibel, Benjamin Jakob, Maria Isabel Quintela, Petri Sarvamaa, Georgia Bichta, Elmo Torppa, Tarik El Rhani, Adam Czarnecki, John Sweeney, Maria Eleni Andreou.

AUTEURSRECHT

© Europese Unie, 2026

Het beleid van de Europese Rekenkamer (ERK) inzake hergebruik is uiteengezet in [Besluit nr. 6-2019 van de ERK](#) over het opendatabeleid en het hergebruik van documenten.

Tenzij anders aangegeven (bv. in afzonderlijke auteursrechtelijke mededelingen), wordt voor inhoud van de ERK die eigendom is van de EU een licentie verleend in het kader van de [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)-licentie](#). Als algemene regel geldt daarom dat hergebruik is toegestaan mits de bron correct wordt vermeld en eventuele wijzigingen worden aangegeven. De hergebruiker van ERK-inhoud mag de oorspronkelijke betekenis of boodschap niet wijzigen. De ERK is niet aansprakelijk voor mogelijke gevolgen van hergebruik.

Aanvullende toestemming moet worden verkregen indien specifieke inhoud personen herkenbaar in beeld brengt, bijvoorbeeld op foto's van personeelsleden van de ERK, of werken van derden bevat.

Indien dergelijke toestemming wordt verkregen, wordt de bovengenoemde algemene toestemming opgeheven en zullen beperkingen van het gebruik daarin duidelijk worden aangegeven.

Wilt u inhoud gebruiken of reproduceren die geen eigendom van de EU is, dan dient u de auteursrechthebbende mogelijk rechtstreeks om toestemming te vragen.

Figuren 1, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, kaders 2 en 5, bijlage I — figuren 2 en 3: de iconen en afbeeldingen zijn ontworpen met behulp van [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Alle rechten voorbehouden.

Foto op de omslag: © kkolosov / stock.adobe.com.

Software of documenten waarop industriële-eigendomsrechten rusten, zoals octrooien, handelsmerken, geregistreerde ontwerpen, logo's en namen, zijn uitgesloten van het beleid van de ERK inzake hergebruik.

De groep institutionele websites van de Europese Unie met de domeinnaam "europa.eu" bevat links naar sites van derden. Aangezien de ERK geen controle heeft over deze sites, wordt u aangeraden kennis te nemen van hun privacy- en auteursrechtbeleid.

Gebruik van het ERK-logo

Het logo van de ERK mag niet worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van de ERK.

HTML	ISBN 978-92-849-8297-4	ISSN 1977-575X	doi:10.2865/9143952	QJ-01-26-045-NL-Q
PDF	ISBN 978-92-849-8298-1	ISSN 1977-575X	doi:10.2865/6524875	QJ-01-26-045-NL-N

CITEERWIJZE

Europese Rekenkamer, [Speciaal verslag 24/2026](#) “EU-financiering voor innovatie en concurrentievermogen — Beperkte aandacht voor marktgerichte maatregelen in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” van Horizon 2020”, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2026.

Bij de controle werd beoordeeld of de Horizon 2020-financiering in het kader van de prioriteit “Industrieel leiderschap” innovatie, technologieoverdracht, marktacceptatie en de opschaling van innovatieve ondernemingen, met name kmo’s, daadwerkelijk ondersteunde, en of de monitoring en de evaluatie door de Commissie deze doelstellingen ondersteunden. Hoewel de strategische prioriteiten van de EU in de werkprogramma’s werden weerspiegeld, was het verband tussen de behoeften van de deelnemers en de opzet van de oproepen onduidelijk. De steun was voornamelijk gericht op projecten met gemiddelde TRL’s, waarbij onvoldoende nadruk werd gelegd op marktgerichte maatregelen, commercialisering en opschaling. De monitoring door de Commissie vertoonde een gebrek aan systematische follow-up, robuuste gegevens over deelnemers en methoden om de blijvende economische waarde te beoordelen. Wij bevelen aan om de technologieoverdracht, marktacceptatie en opschaling te versterken, de monitoring te stroomlijnen en de beoordeling van de economische prestaties en de innovatiecapaciteit van deelnemers te verbeteren.

Speciaal verslag van de ERK, uitgebracht krachtens artikel 287, lid 4, tweede alinea, VWEU.

EUROPESE
REKENKAMER

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

EUROPESE REKENKAMER
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBURG

Tel. +352 4398-1

Inlichtingen: eca.europa.eu/nl/contact
Website: eca.europa.eu
Social media: @EUauditors